

Onsdagen den 12 februari

Kl. 10.00

§ 1 Justerades protokollet för den 4 innevarande månad.

§ 2 Föredrogs och hänvisades

Motioner

Nr 1819–1821 till lagutskottet

§ 3 Föredrogs och lades till handlingarna

Konstitutionsutskottets betänkande

Nr 1 över granskning av riksdagens ombudsmäns ämbetsförvaltning 1974

§ 4 Organisation av domstolsverket, m. m.

Föredrogs justitieutskottets betänkande nr I med anledning av propositionen 1974:149 med förslag till organisation av den nya centralmyndigheten för domstolsväsendet m. m. jämte motioner.

I propositionen 1974:149 hade Kungl. Maj:t (justitiedepartementet) föreslagit riksdagen att

dels anta i propositionen framlagda förslag till

1. lag om ändring i rättegångsbalken,

2. lag om ändring i lagen (1946:804) om införande av nya rättegångsbalken, dels godkänna de av chefen för justitiedepartementet i propositionen förordade riktlinjerna för den nya domstolsförvaltningen m. m.,

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att inrätta en ordinarie tjänst med beteckningen p för chef för domstolsverket,

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att vidta de åtgärder som behövdes för att förbereda övergången till den nya domstolsförvaltningen samt att fatta de beslut i fråga om genomförandet av reformen som departementschefen förordat i propositionen.

Enligt tidigare riksdagsbeslut skulle en central förvaltningsmyndighet för domstolsväsendet m. m. – domstolsverket – inrättas den 1 juli 1975 och förläggas till Jönköping.

Centralmyndigheten skulle, med de begränsningar som föranleddes av principen om domstolarnas självständighet i den dömande verksamheten, ges samma ställning och arbetsuppgifter som centrala förvaltningsmyndigheter i allmänhet. De administrativa arbetsuppgifterna på domstolsväsendets område skulle fördelas mellan regeringen, centralmyndigheten och domstolarna med utgångspunkt i å ena sidan självständighetsprincipen och

Onsdagen den
12 februari 1975

*Organisation av
domstolsverket,
m. m.*

vad som därutöver borde förbehållas domstolarna och å andra sidan centralmyndighetens givna uppgift att ansvara för att tilldelade resurser inom förvaltningsområdet utnyttjades så rationellt och effektivt som möjligt. För att kunna fullfölja sistnämnda uppgift måste myndigheten så långt det var möjligt få ledande och samordnande funktioner samt ha rätt att meddela föreskrifter och anvisningar för verksamheten.

I fråga om tillsättningsförfarandet för ordinarie domartjänster skulle de nuvarande förslagsorganen ersättas med en särskild inom centralmyndigheten tillskapad tjänsteförslagsnämnd, som avgav förslag i myndighetens styrelses ställe. Enligt departementschefen borde domstolsverkets chef vara ordförande i nämnden. Notariennämnden (NON) föreslogs bli organisatoriskt inlemmad i centralmyndigheten samtidigt som nämndens uppgifter begränsades till samordning och avgörande av principiella frågor rörande tillsättning av notariatjänster och notariatjänstgöring.

Den yttersta bestämmanderätten beträffande innehållet i arbetsordningarna för tingsrätt samt för arrende- och hyresnämnd skulle ligga hos centralmyndigheten, även om uppgiften att fastställa arbetsordning i regel kunde delegeras från myndigheten till hovrätt.

Domstolsväsendets organisationsnämnds (DON) uppgift att vara centralmyndighet för rättshjälpen och att handha bl. a. ekonomiadministrativa uppgifter beträffande de allmänna advokatbyråerna skulle övertas av den nya myndigheten.

Centralmyndigheten skulle ledas av en styrelse med inslag av lekmän. Centralmyndighetens chef skulle ingå som styrelsens ordförande, och bland övriga ledamöter skulle finnas bl. a. personer med erfarenhet av riksdagsarbete och personer med erfarenhet av den verksamhet som bedrevs inom myndighetens förvaltningsområde. Centralmyndigheten skulle indelas i – förutom ett revisionskontor – fyra enheter, en för ekonomiadministrativa uppgifter, en för personaladministrativa uppgifter, en för organisationsfrågor och en för juridiska ärenden. Personalbehovet bedömdes till omkring 115 tjänster. Kostnaderna för ungefär 112 tjänster förutsattes bli inbesparade vid DON, hovrätterna och justitiedepartementet. Myndigheten beräknades behöva ett anslag budgetåret 1975/76 på ca 14 milj. kr.

Hovrätterna skulle få befogenhet att inom gränser, som bestämdes av regeringen eller centralmyndigheten, besluta i frågor som rörde administrationen eller organisationen av tingsrätterna. De skulle sålunda avge yttrande över tingsrätternas förslag till anslagsframställning, bistå tingsrätterna med fiskaler eller annan förstärkningspersonal på domarsidan och meddela vissa förordnanden för tingsnotarie. På grund av sina olika uppgifter rörande tingsrätternas administration skulle både hovrätterna och centralmyndigheten utöva tillsyn över den administrativa verksamheten vid tingsrätterna.

Uppgiften att bestämma antalet nämndemän i tingsrätt överfördes från hovrätt till centralmyndigheten.

Det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken hade i nedan angivna delar följande lydelse:

Onsdagen den
12 februari 1975

*Organisation av
domstolsverket,
m. m.*

I kap. 4 § första stycket

I domsaga skola finnas nämndemän till det antal, som *hovrätten* efter tingsrättens hörande bestämmer.

I domsaga skola finnas nämndemän till det antal, som *domstolsverket* efter tingsrättens hörande bestämmer. *Talan får ej föras mot verkets beslut i sådan fråga.*

2 kap. 1 §

Hovrätt är överrätt i mål, som fullföljas från allmän underrätt. *Den äger tillsyn över de domstolar, som höra under hovrätten.*

Hovrätt är överrätt i mål, som fullföljas från allmän underrätt.

4 kap. 2 §

Domare, som avses i 1 kap. 2 §, 2 kap. 3 § eller 3 kap. 4 §, utnämnes av regeringen. *Revisionssekreterare utnämnes eller förordnas av regeringen.*

Domare, som avses i 1 kap. 2 §, 2 kap. 3 § eller 3 kap. 4 §, utnämnes av regeringen.

I detta sammanhang hade behandlats

dels de med anledning av propositionen väckta motionerna

1974:1989 av herr Nyquist (fp), vari hemställdes att riksdagen uttalade sig för att notarienämden även framgent skulle svara för antagning till notarietjänster,

1974:1990 av herr Polstam m. fl. (c, m, fp), vari hemställdes att riksdagen beslutade godkänna vad som anförts i motionen angående riktlinjer för det nya domstolsverket och anpassa verkets organisation därtill,

1974:1991 av herr Winberg m. fl. (m), vari hemställdes dels (A) att riksdagen skulle avslå propositionen 1974:149, dels (B) att riksdagen – om yrkandet under A icke vann bifall – skulle besluta

1. att arbetsordning för tingsrätt skulle fastställas av hovrätt, dock att arbetsordning för Stockholms, Göteborgs och Malmö tingsrätter skulle fastställas av respektive tingsrätt,

2. att uppgiften att indela chefsrådmännen till tjänstgöring på avdelning skulle ske i enahanda ordning som under B 1 föreslagits beträffande fastställande av arbetsordning,

3. att bestämmelsen i 2 kap. 1 § rättegångsbalken om hovrätts tillsynsskyldighet skulle behållas,

4. att i 1 kap. 6 § rättegångsbalken skulle erhålla av motionärerna föreslagen lydelse, innebärande att benämningen allmänt ting skulle införas i lagtexten,

5. att i 1 kap. 4 § rättegångsbalken skulle behållas i nuvarande lydelse,

6. att de uppgifter beträffande de allmänna advokatbyråerna som f. n.

Onsdagen den
12 februari 1975

*Organisation av
domstolsverket,
m. m.*

handlades av DON överfördes till annan myndighet än centralmyndigheten för domstolsväsendet,

7. a) att ändringar i tillsättningsförfarandet för ordinarie domartjänster tills vidare icke skulle ske,

7. b) att – därest yrkandet under 7 a) icke vann bifall – förslagsorganet för tillsättande av ordinarie domartjänster utformades på sätt i motionen anförts,

8. att tjänster som assessor, revisionssekreterare och regeringsrättssekreterare skulle tillsättas av Kungl. Maj:t,

9. att 4 kap. 2 § rättegångsbalken skulle behållas i nuvarande lydelse,

10. att ändring av handläggande myndighet för disciplin- och åtalsärenden m. m. icke skulle ske, samt

11. att centralmyndigheten skulle inrättas den 1 januari 1976,

dels de under den allmänna motionstiden år 1975 väckta motionerna 1975:1103 av fru Fredgardh (c) och fru Nilsson i Kristianstad (c), vari hemställts att riksdagen beslutade

1. att avslå förslagen i propositionen 1974:149 om den blivande centralmyndighetens befattning med tillsättning av domare, särskilt förslaget om en tjänstetillsättningsnämnd,

2. att förfarandet vid tillsättning av ordinarie domare inte ändrades förrän den förestående allmänna översynen av domarbanan genomförts samt

1975:1126 av fru Tillander (c) och fru Karlsson (c), vari hemställts såvitt nu var i fråga

1. att riksdagen företog de jämkningar i förslagen i propositionen 1974:149, vartill förslagen av 1972 års domarutredning kunde föranleda,

2. att riksdagen beslutade att uppskjuta inrättandet av den centrala myndigheten för domstolsväsendet till den 1 januari 1976,

3. att riksdagen bestämde ikraftträdandet för de genom propositionen framlagda lagförslagen till den 1 januari 1976.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1991 såvitt däri yrkats avslag på propositionen 1974:149 (yrkande A),

2. att riksdagen beträffande riktlinjerna för den nya domstolsförvaltningen m. m. såvitt gällde principerna för centralmyndighetens ställning och uppgifter m. m., i anledning av propositionen och motionerna 1974:1990 och 1974:1991 i denna del, gav regeringen till känna vad utskottet anförde i detta hänseende,

3. att riksdagen beträffande de under punkt 2 nämnda riktlinjerna såvitt gällde fastställande av arbetsordning för tingsrätt, i anledning av propositionen och motionerna 1974:1990 och 1974:1991 (yrkande B 1) i denna del, gav regeringen till känna vad utskottet anförde i detta hänseende,

4. att riksdagen beträffande de under punkt 2 nämnda riktlinjerna såvitt gällde indelning av chefsrådmän på avdelning, i anledning av propositionen

och motionen 1974:1991 (yrkande B 2) i denna del, gav regeringen till känna vad utskottet anfört i detta hänseende,

5. att riksdagen beträffande hovrätts tillsynsskyldighet med avslag på propositionen och med bifall till motionen 1974:1991 (yrkande B 3) i denna del beslutade att 2 kap. 1 § rättegångsbalken skulle behållas i oförändrad lydelse,

6. att riksdagen beträffande bestämmandet av antalet nämndemän i domsaga skulle dels med avslag på propositionen och med bifall till motionen 1974:1991 (yrkande B 5) i denna del besluta att 1 kap. 4 § rättegångsbalken behölls i oförändrad lydelse, dels i anledning av propositionen och motionen i samma del anta det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1946:804) om införande av nya rättegångsbalken – utom såvitt avsåg ikraftträdandebestämmelsen – med den ändring att 22 § skulle erhålla av utskottet föreslagen lydelse,

7. att riksdagen beträffande de under punkt 2 nämnda riktlinjerna såvitt gällde inrättandet av en tjänsteförslagsnämnd, med bifall till propositionen och med avslag på motionerna 1974:1991 (yrkande B 7 a), 1975:1103 (yrkandena 1 och 2 delvis) och 1975:1126 (yrkande 1 delvis) i denna del, godkände vad departementschefen anfört i detta hänseende,

8. att riksdagen beträffande de under punkt 2 nämnda riktlinjerna såvitt gällde tjänsteförslagsnämndens ställning och sammansättning, i anledning av propositionen och motionerna 1974:1990, 1974:1991 (yrkande B 7 b) och 1975:1103 (yrkande 1 delvis) i denna del, gav regeringen till känna vad utskottet anfört i detta hänseende,

9. att riksdagen beträffande de under punkt 2 nämnda riktlinjerna m. m. såvitt gällde tillsättning av tjänster som assessor, revisionssekreterare och regeringsrättssekreterare skulle dels i anledning av propositionen och motionerna 1974:1990, 1974:1991 (yrkande B 8), 1975:1103 (yrkande 1 delvis) och 1975:1126 (yrkande 1 delvis) i denna del ge regeringen till känna vad utskottet anfört i detta hänseende, dels med avslag på propositionen och med bifall till motionen 1974:1991 (yrkande B 9) i samma del besluta att 4 kap. 2 § rättegångsbalken behölls i oförändrad lydelse,

10. att riksdagen beträffande de under punkt 2 nämnda riktlinjerna såvitt gällde notariénämndens ställning och uppgifter, i anledning av propositionen och med bifall till motionen 1974:1989, gav regeringen till känna vad utskottet anfört i detta hänseende,

11. att riksdagen beträffande de under punkt 2 nämnda riktlinjerna såvitt gällde centralmyndighetens uppgifter i fråga om de allmänna advokatbyråerna m. m., med bifall till propositionen och med avslag på motionen 1974:1991 (yrkande 6) i denna del, godkände vad departementschefen anfört i detta hänseende,

12. att riksdagen beträffande de under punkt 2 nämnda riktlinjerna såvitt gällde handläggande myndighet för disciplin- och åtalsärenden m. m., i anledning av propositionen och motionerna 1974:1990 och 1974:1991 (yrkande 10) i denna del, gav regeringen till känna vad utskottet anfört i detta hänseende,

Nr 20

Onsdagen den
12 februari 1975

*Organisation av
domstolsverket,
m. m.*

13. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1990 i den mån den inte omfattades av utskottets hemställan ovan.

14. att riksdagen beträffande tidpunkten för centralmyndighetens inrättande skulle avslå motionerna 1974:1991 (yrkande 11) och 1975:1126 (yrkande 2 delvis) i denna del.

15. att riksdagen beträffande tingsrätts sammanträde för huvudförhandling i anledning av propositionen och motionen 1974:1991 (yrkande B 4) i denna del skulle anta 1 kap. 6 § förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken med den ändring att lagrummet skulle erhålla av utskottet föreslagen lydelse, innebärande att benämningen ting skulle bibehållas i lagtexten.

16. att riksdagen skulle – med den ändring i lagförslagets ingress som följde av vad utskottet hemställt ovan – anta förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken – utom såvitt avsåg ikraftträdandebestämmelsen – i den mån det inte omfattades av utskottets hemställan ovan.

17. att riksdagen beträffande tidpunkten för ikraftträdandet för de genom propositionen framlagda lagförslagen med bifall till propositionen och med avslag på motionen 1975:1126 (yrkande 3) i denna del skulle anta de ikraftträdandebestämmelser som föreslagits i propositionen.

18. att riksdagen godkände de under punkt 2 nämnda riktlinjerna för den nya domstolsförvaltningen m. m. i den mån de inte omfattades av vad utskottet anfört och hemställt ovan.

19. att riksdagen bemyndigade regeringen att inrätta en ordinarie tjänst med beteckningen p för chef för domstolsverket.

20. att riksdagen bemyndigade regeringen att vidta de åtgärder som behövdes för att förbereda övergången till den nya domstolsförvaltningen samt att fatta de beslut i fråga om genomförandet av reformen som departementschefen förordat i propositionen.

Reservationer hade avgivits

1. av fröken Mattson (s), herrar Larfors (s) och Jönsson i Malmö (s), fru Andersson i Kumla (s) samt herrar Lundgren (s), Mathsson i Fagersta (s) och Pettersson i Västerås (vpk) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen beträffande de under punkt 2 nämnda riktlinjerna såvitt gällde fastställande av arbetsordning för tingsrätt med bifall till propositionen och i anledning av motionerna 1974:1990 och 1974:1991 (yrkande B 1) i denna del gav regeringen till känna vad reservanternas anfört i detta hänseende.

2. av fröken Mattson (s), herrar Larfors (s) och Jönsson i Malmö (s), fru Andersson i Kumla (s) samt herrar Lundgren (s), Mathsson i Fagersta (s) och Pettersson i Västerås (vpk) som ansett att utskottet under 4 bort hemställa

att riksdagen beträffande de under punkt 2 nämnda riktlinjerna såvitt gällde indelning av chefsrådmän på avdelning, i anledning av propositionen och med avslag på motionen 1974:1991 (yrkande B 2) i denna del, gav regeringen till känna vad reservanternas anfört i detta hänseende.

3. av fröken Mattson (s), herrar Larfors (s) och Jönsson i Malmö (s), fru Andersson i Kumla (s) samt herrar Lundgren (s), Mathsson i Fagersta (s) och Pettersson i Västerås (vpk) som ansett att utskottet under 6 bort hemställa

att riksdagen beträffande bestämmandet av antalet nämndemän i domsaga skulle dels med bifall till propositionen och med avslag på motionen 1974:1991 (yrkande B 5) i denna del anta 1 kap. 4 § i det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken, dels med bifall till propositionen i samma del anta det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1946:804) om införande av nya rättegångsbalken utom såvitt avsåg ikraftträdandebestämmelsen,

4. av fru Kristensson (m) och herr Schött (m) som ansett att utskottet under 8 bort hemställa

att riksdagen beträffande de under punkt 2 nämnda riktlinjerna såvitt gällde tjänsteförslagsnämndens ställning och sammansättning, i anledning av propositionen och med bifall till motionerna 1974:1990, 1974:1991 (yrkande B 7 b) och 1975:1103 (yrkande 1 delvis) i denna del, gav regeringen till känna vad reservanterna anfört i detta hänseende,

5. av fröken Mattson (s), herrar Larfors (s) och Jönsson i Malmö (s), fru Andersson i Kumla (s) samt herrar Lundgren (s), Mathsson i Fagersta (s) och Pettersson i Västerås (vpk) som ansett att utskottet under 10 bort hemställa

att riksdagen beträffande de under punkt 2 nämnda riktlinjerna såvitt gällde notarienämnadens ställning och uppgifter, i anledning av propositionen och motionen 1974:1989, gav regeringen till känna vad reservanterna anfört i detta hänseende,

6. av fru Kristensson (m) och herr Schött (m) som ansett att utskottet under 11 bort hemställa

att riksdagen beträffande de under punkt 2 nämnda riktlinjerna såvitt gällde centralmyndighetens uppgifter i fråga om de allmänna advokatbyråerna m. m., i anledning av propositionen och motionen 1974:1991 (yrkande 6) i denna del, gav regeringen till känna vad reservanterna anfört i detta hänseende,

7. av fru Kristensson (m) och herr Schött (m) som ansett att utskottet under 14 bort hemställa

att riksdagen beträffande tidpunkten för centralmyndighetens inrättande med bifall till motionerna 1974:1991 (yrkande 11) och 1975:1126 (yrkande 2 delvis) i denna del beslutade att tidpunkten bestämdes till den 1 januari 1976.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande av fru Kristensson (m), herrar Polstam (c), Johansson i Växjö (c), Bengtsson i Göteborg (c), Schött (m) och Fransson (c), fru Wiklund (c) samt herr Nyquist (fp).

Onsdagen den
12 februari 1975

*Organisation av
domstolsverket,
m. m.*

Fru KRISTENSSON (m):

Herr talman! Det ärende som vi nu skall behandla gäller, som jag ser det, i första hand den för vår samhällsordning utomordentligt viktiga frågan om dolstolarnas roll och ställning i det svenska samhället.

Frågan om domstolarnas konstitutionella ställning var givetvis föremål för överväganden av grundlagberedningen. Den i västerländska stater förhärskande åskådningen att en rättsordning värnad av oberoende domstolar är omistlig synes också ha omfattats av våra moderna grundlagsfäder.

I grundlagspropositionen anförde departementschefen i detta ämne följande: "Domstolarnas rättsskipande verksamhet är ett mycket viktigt element i samhället. Garantier bör finnas för att domstolarna i enlighet med nuvarande ordning också i framtiden kommer att intaga en självständig ställning och arbeta i sådana former att största möjliga rättssäkerhet uppnås."

Att värna om domstolarnas självständighet har varit en av de båda utgångspunkterna för justitiekottet vid dess handläggning av propositionen om riktlinjer för det redan tidigare beslutade domstolsverket. Den andra utgångspunkten har varit att försöka tillgodose behov som alltmer gjort sig gällande av en effektiv domstolsadministration för att tillmötesgå domstolarnas behov av service på den kamerala och tekniska sidan.

Inte mindre än fyra gånger har frågan om en central förvaltningsmyndighet för domstolarna varit föremål för justitiekottets och riksdagens prövning. År 1971 beslöts inrättandet av domstolsväsendets organisationsnämnd, det så kallade DON, 1972 fattades principbeslut om inrättandet av ett domstolsverk, 1973 beslöts att verket skulle förläggas till Jönköping och inrättas den 1 januari 1975, år 1974 beslöts att tidpunkten för inrättandet skulle uppskjutas till den 1 juli 1975.

Som framgår av ett till detta betänkande fogat särskilt yttrande fattades beslutet 1972 om en centralmyndighet för domstolsväsendet under politisk oenighet. Samtliga borgerliga partier avvisade förslaget om ett särskilt ämbetsverk med styrande funktioner inom domstolsområdet. Verksamheten inom DON ansåg vi då vara till fyllest.

I den principiellt viktiga frågan om domstolarnas självständighet och integritet när det gäller den dömande verksamheten uttalade utskottet vid samma tillfälle att tillskapandet av en central förvaltningsmyndighet för domstolsväsendet icke fick innebära något som helst ingrepp härutinnan. Att så ej blev fallet ansåg utskottet vara en rättssäkerhetsfråga av stor vikt som borde ägnas särskild uppmärksamhet. Framför allt borde enligt utskottets mening övervägas den problematik som sammanhänger med gränsdragningen mellan dömande och administrativ verksamhet.

Men, herr talman, jag vill understryka att utskottet med detta yttrande givetvis inte menade att det skulle vara möjligt att göra en skarp gränsdragning mellan vad som är att hänföra till det administrativa och till det dömande området. Utskottets uttalande måste givetvis förstås så att just på grund av svårigheterna att dra en gräns mellan administrativ och judiciell verksamhet det var särskilt angeläget att göra en noggrann uppdelning mellan domstolarnas och domstolsverkets uppgifter.

I domstolsstyrelseutredningens betänkande, som ligger till grund för propositionen, görs inte något försök att principiellt avgränsa den dömande verksamheten från den administrativa. En sådan gränsdragning är enligt utredningen "meningslös", ett uttalande som jag för min personliga del tycker är ganska förvånansvärt. Enligt domstolsstyrelseutredningen är det inte heller möjligt att i instruktioner eller liknande i alla detaljer reglera den ena eller andra myndighetens uppgifter. "Det måste ankomma på de tillämpande myndigheterna att tillse att föreskrifter och anvisningar tillämpas på ett sådant sätt att domstolarnas oberoende i den dömande verksamheten inte träds för nära och i sista hand på domstolarna själva att bl. a. i skydd av grundlagen värna om sin rätt."

I domstolsstyrelseutredningen understryks även att det måste åligga centralmyndigheten att verka för att de resurser som statsmakterna ställt till domstolarnas förfogande blir på bästa sätt utnyttjade. Förutsättningar måste skapas för effektivt arbetande och i sin dömande verksamhet självständiga domstolar. Med effektivitet avses enligt domstolsstyrelseutredningen såväl snabbhet som säkerhet i dömandet. Gentemot utredningens förslag i dessa grundläggande frågor har emellertid stark remisskritik framförts, speciellt från remissinstanser som företräder domstolsväsendet. På grund av propositionens knapphändiga redovisning av remissinstansernas uppfattningar har dessa kritiska synpunkter inte kommit till så tydligt uttryck i propositionen, och jag tycker därför att det finns anledning att göra en komplettering.

Högsta domstolens ledamöter anför i sitt remissyttrande att så till vida kan en erinran onekligen synas överflödigt som det uppenbarligen saknas anledning att befara, att myndigheten skulle i strid med grundlagen söka ingripa i domstols dömande verksamhet i vad gäller handläggningen av enskilda fall. Emellertid, fortsätter högsta domstolen, kommer myndigheten många gånger – särskilt om den får det vidsträckta kompetensområde som utredningen föreslår – att ställas inför uppgiften att reglera frågor som, även där de framstår som till sin typ administrativa, kan väntas i större eller mindre grad få återverkningar på rättskipningen i allmänhet och på domstolarnas möjligheter att inom den ram lagstiftningen anger fritt bestämma om målens handläggning. Med tanke härpå är det, anser högsta domstolen, ingalunda opåkallat utan tvärtom i hög grad angeläget att låta principen i fråga komma till klart uttryck i instruktionen. Högsta domstolen avvisar också tanken att domstolsverket skulle få en ställning liknande andra förvaltningsmyndigheters i samhället. Med hänsyn till de särpräglade problemen på domstolsområdet anser högsta domstolen att den administrativa centralmyndighetens arbetsuppgifter bör begränsas till sådana verksamhetsområden inom domstolsväsendet där menliga återverkningar på de dömande organens oberoende ställning ej är att befara. Även regeringsrättens ledamöter framför i sitt yttrande kritik av liknande innehåll.

I propositionen, som emellertid i allt väsentligt följer domstolsstyrelseutredningen, anges att det nya verket skall med de begränsningar som för-
anleds av principen om domstolarnas självständighet i den dömande verk-

samheten ges samma ställning och arbetsuppgifter som centrala förvaltningsmyndigheter i allmänhet. Myndigheten skall så långt det är möjligt "få ledande och samordnande funktioner". "På myndigheten skall också ankomma frågor om rationalisering av de underlydande myndigheternas verksamhet, både den administrativa och, så långt det är förenligt med domstolarnas självständighet, den dömande." Centralmyndigheten skall också "ansvara för att tilldelade resurser inom förvaltningsområdet utnyttjas så rationellt och effektivt som möjligt".

Justitiekommittén som vid handläggningen av detta ärende ägnat mycken tid åt de grundläggande principiella frågorna, vilket f. ö. framgår av att utskottet beslutat uppskjuta handläggningen av ifrågakvarande proposition till 1975 års riksdag, har stannat för att ytterligare preciseringar och avgränsningar av centralmyndighetens verksamhetsområde är nödvändiga. Utskottet har försökt att åstadkomma sådana preciseringar och avgränsningar dels i ett inledande principiellt avsnitt, dels i skilda avsnitt rörande speciella frågor. I det principiella avsnittet uttalar utskottet i likhet med departementschefen att det i centralmyndighetens instruktion skall tas in en erinran om att myndigheten vid utövandet av sina åligganden har att iaktta principen om domstolarnas grundlagsfästa självständighet vid fullgörandet av både de dömande och de rättstillämpande uppgifterna. Men utskottet konstaterar dessutom att avsikten inte är och inte heller varit att centralmyndigheten skall anförtros andra arbetsuppgifter än just de administrativa. I anslutning härtill uttalar utskottet att det av instruktionen skall framgå att centralmyndighetens åligganden enbart skall gälla den administrativa verksamheten inom förvaltningsområdet.

Genom domstolsverkets inrättande bör, som utskottet ser det, framför allt tillskapas möjligheter för domstolarna att få kvalificerad service i frågor av huvudsakligen den art som hittills ankommit på DON. Något subordinationsförhållande av för svensk förvaltning sedvanlig modell skall däremot inte komma till stånd. Domstolarna skall inte lyda under verket. Viktigt är också enligt utskottets mening att från centralmyndighetens kompetens klart undantas åtgärder i administrativ ordning som kan påverka handläggningen av visst mål eller ärende. Denna uppfattning synes f. ö. också departementschefen ha.

När det gäller myndighetens ansvar för att verksamheten inom förvaltningsområdet bedrivs effektivt och rationellt gör utskottet ett klarläggande uttalande. Enligt utskottets mening får effektivitetskravet inte drivas så långt att det inkräktar på det viktiga allmänna intresset av rättssäkerhetens upprätthållande: "Vad det för verkets del är fråga om är att genom en rationellt avpassad organisation och genom ändamålsenliga administrativa rutiner skapa förutsättningar för effektivt arbetande och i sin dömande verksamhet självständiga domstolar för vilka allmänheten hyser förtroende. Med effektivitet måste i detta sammanhang i första hand avses säkerhet i dömandet." Uttalandet bör, tycker jag, jämföras med domstolsstyrelseutredningens definition av begreppet effektivitet, nämligen såväl snabbhet som säkerhet i dömandet. Enligt vår mening bör en riktig rättstillämpning väga

tyngre än snabbhet i den dömande verksamheten.

När det gäller det personaladministrativa området understryker utskottet att domstolsverkets kompetens begränsas av bl. a. hänsyn till principen om domstolarnas självständighet. Detta leder till att domstolsverkets uppgifter i fråga om personaldisposition beträffande tjänstemän vid domstolarna måste begränsas till att avse den icke-dömande personalen.

Utskottet har med sina här redovisade ställningstaganden beaktat den kritik som framförts i många remissyttranden. Vi har gemensamt i utskottet sökt slå vakt kring principen om domstolarnas oberoende. Vi hyser den uppfattningen att ett fasthållande vid de ställningstaganden som utskottet här gjort innebär en garanti för att den självständighet som den svenska författningen av ålder tillerkänner våra domstolar skall kunna upprätthållas. Även om det kan sägas att såväl domstolarna som centralmyndigheten i den praktiska tillämpningen måste värna om domstolarnas självständighet vid den dömande verksamheten och att både JK och JO har att följa verksamheten inom den nya domstolsadministrationen, måste det ändå, som vi ser det, vara angeläget att det grundläggande beslut som nu skall fattas av riksdagen blir så klagörande som möjligt.

Principen får emellertid, som jag förut nämnde, sitt innehåll också i de konkreta förslagen rörande kompetensfördelningen, det må gälla fastställande av arbetsordning för tingsrätt, tillsättning av domartjänster, notarieantagning eller disciplin- och åtalsärenden. På ett par av dessa punkter är utskottets ställningstagande inte enhälligt. Jag beklagar givetvis detta men finner det samtidigt angeläget att framhålla att skiljaktigheterna inte rubbar den enighet om de grundläggande principerna som jag förut ganska utförligt har beskrivit och som jag personligen är mycket glad åt.

När det gäller fastställande av arbetsordning för tingsrätt anser hela utskottet att det bör åvila centralmyndigheten att dra upp de allmänna riktlinjerna för arbetsordningarna. Men när det gäller fastställandet av arbetsordning för en bestämd tingsrätt anser utskottets majoritet att principiella skäl talar för att detta bör ankomma på hovrätten, medan reservanterna anser att även denna uppgift i princip bör åvila domstolsverket, även om man förutsätter att en omfattande delegation till hovrätt kommer till stånd. I den praktiska tillämpningen kommer det – såvitt jag förstår – inte att bli någon större skillnad mellan majoritetens och minoritetens förslag. Men ur principiell synpunkt, menar vi som hör till majoriteten, bör det inte ifrågakomma att centralmyndigheten har någon beslutanderätt över en enskild tingsrätts arbetsordning. Emellertid vill jag gärna understryka det som också anges i propositionen, nämligen att centralmyndigheten inte skall ha möjlighet att föreskriva hur arbetsuppgifter skall fördelas mellan enskilda domare och därigenom kunna påverka fördelningen av domargöromålen.

Utskottet har ansett att hovrätternas roll i den nya domstolsadministrationen inte skall genomgå någon större förändring. Detta leder enligt utskottets mening logiskt till att den bestämmelse som f. n. finns i rättegångsbalken om hovrätternas tillsynsskyldighet över tingsrätterna bör kvarstå. I ett avsnitt skiljer sig utskottsledamöterna åt, nämligen så till vida

att majoriteten anser att hovrätterna med sin närmare kännedom om de aktuella lokala förhållandena är bättre lämpade än centralmyndigheten att bestämma antalet nämndemän vid tingsrätt och fastighetsdomstol. Reservanterna anser att denna uppgift bör åvila centralmyndigheten. Den här frågan är huvudsakligen av praktisk betydelse, men jag kan inte komma ifrån att ett bibehållande av ett decentraliserat beslutsförfarande ändå är att föredra framför en centralisering till centralmyndigheten.

När det gäller frågan om tillsättning av domartjänster är utskottet enigt i bedömningen att en central förslagsnämnd bör inrättas. Utskottet anser också enhälligt att förslagsnämnden – till skillnad från vad departementschefen förordade – bör inta ställningen som ett i förhållande till centralmyndigheten helt fristående organ. Motiveringen är naturligtvis att avgivande av förslag vid tillsättning av ordinarie domartjänster hör till de administrativa uppgifter som inte bör ligga inom centralmyndighetens kompetensområde med hänsyn till principen om domstolarnas självständighet.

På en punkt har utskottet stannat i olika bedömningar. Det gäller frågan om vilken ställning verkets chef skall inta i förslagsnämnden. Enligt propositionen skall verkschefen vara självskriven ordförande. Utskottsmajoriteten accepterar inte detta av principiella skäl utan menar att regeringen bör utse ordförande. Vi reservanter anser att verkschefens speciella erfarenheter och kunskaper kan vara av värde för nämnden när det gäller att bedöma de sökandes meriter i administrativt hänseende. Han bör därför, som vi ser det, kunna vara ledamot av nämnden. Det är emellertid ologiskt att en person med kanhända främst administrativa erfarenheter skall fungera som ordförande i nämnden, i all synnerhet som domstolsverket enligt utskottets mening måste lå en vida mer begränsad kompetens än vanliga ämbetsverk. Det strider också mot utskottets principiella synsätt att den administrativa myndighetens chef skulle ges ställning av ordförande.

I fråga om tillsättning av tjänster som assessorer, revisionssekreterare och regeringsrättssekreterare anser utskottet, med ändring av propositionens förslag, att denna uppgift bör kvarbli hos regeringen. Förslag om förordnande bör avges av vederbörande domstol.

Som ett centralt organ för prövning av frågor om notarietjänstgöring fungerar notariénämnden – NON. Denna är en fristående nämnd. Domstolsstyrelseutredningen synes ha förordat att NON får ställning av en särskild nämnd inom domstolsverket. Av propositionen framgår inte tydligt vilken ställning NON skall erhålla. Det sägs dock att nämnden organisatoriskt skall inlemmas i domstolsverket och att dess uppgifter skall begränsas till samordning och avgörande av principiella frågor.

Det förtjänar framhållas att varken utskottsmajoriteten eller reservanterna är nöjda med propositionen i den här delen. Reservanterna – som i motsats till departementschefen tycks förutsätta en delegation från nämnden till ledamot eller tjänsteman – framför att det finns anledning att räkna med att andelen rutinärenden som kan delegeras från nämnden till verket blir mindre än vad departementschefen, som reservanterna uppfattat det, synes ha förutsatt. Reservanterna utgår också från att NON ges ett betydande

inflytande i frågan om vilka ärenden som skall förbehållas NON. Nämndens uppgift skall, som jag nyss sade, enligt propositionen begränsas till de principiella frågorna. Utskottsmajoriteten anser emellertid att NON även efter domstolsverkets inrättande organisatoriskt bör få samma fristående ställning som den f. n. har i förhållande till DON och även i framtiden svara för antagningen till notariatjänster, låt vara att en betydande del av ärendena kan överlämnas till ledamot av nämnden eller tjänsteman.

I en reservation anför vi moderater i utskottet betänkligheter mot att centralmyndighetsfunktionerna för såväl domstolsverket som rättshjälpen förenas hos domstolsverket. Det är, som vi ser det, viktigt att kravet på partsombudens självständighet gentemot domstolarna iakttas.

Glädjande är att utskottet är enigt när det gäller de viktiga frågorna om handläggningen av disciplin- och åtalsärenden. Den dömande personalen är inte underkastad disciplinärt ansvar och berörs alltså inte av förslaget. Emellertid avser förslaget den inom domarkarriären i detta sammanhang från principiell synpunkt så betydelsefulla gruppen fiskaler vid hovrätt och kammarrätt. Utskottet har inget att invända mot att domstolsverket tillägs uppgifter när det gäller disciplinära och liknande frågor beträffande den icke rättsbildade domstolspersonalen. Utskottet har därför ingen erinran mot den i propositionen förordade ordningen såvitt angår denna personal. När det gäller den rättsbildade personalen anser utskottet att hänsynen till principen om domstolarnas självständighet talar för att domstolsverket inte bör tillerkännas några befogenheter i disciplin- och åtalsärenden. Vi förordar därför att från domstolsverkets disciplinära myndighet skall undantas förutom – som jag tidigare sade – dömande personal, som redan nu är undantagen, all övrig rättsbildad domstolspersonal, däribland fiskaler och notarier, som har eller kan förväntas få dömande uppgifter. Utskottet framhåller också att när ämbetsansvarskommitténs förslag så småningom presenteras kan det finnas anledning att göra ytterligare överväganden då det gäller frågor om disciplinansvaret beträffande den icke rättsbildade personalen.

Vad slutligen tidpunkten för genomförandet beträffar har vi moderater den uppfattningen att tidpunkten bör fastställas till den 1 januari 1976 – detta med hänsyn till att beslut först nu kommer att kunna fattas om verkets organisation och arbetsuppgifter. Det förefaller rimligt att personalen får erforderlig tid för omställningen, och särskilt tycker jag man bör framhålla att ett hänsynstagande till personalen inte gäller enbart dem som kommer att erbjudas anställning vid centralmyndigheten och som också kommer att anta erbjudandena utan även de tjänstemän vid hovrätterna och DON som i samband med reformen kommer att lämna domstolsadministrationen.

Låt mig till slut, herr talman, få understryka att de meningsskiljaktigheter inom utskottet som jag i detta anförande har tvingats att rätt mycket uppehålla mig vid inte undanskymmer det glädjande faktum att vi i utskottet har fått en allmän uppslutning kring de konsekvenser som principen om domstolarnas självständighet och integritet bör ha när det gäller riktlinjerna för verket. Ett upprätthållande av denna princip är, som jag inledningsvis angav, av grundläggande betydelse för rättssäkerheten.

De uppgifter som det nya domstolsverket får, oberoende av utgången av omröstningen i de olika delfrågorna i dag, bör såvitt jag förstår inte lägga hinder i vägen för en fortsatt vakthållning kring principen om de fria och oberoende domstolarna som garanter för en västerländsk rättsordning. Min förhoppning är att den nya centralmyndigheten i själva verket kan medverka här till och också i övrigt bidra till att upprätthålla en väl fungerande domstolsadministration.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till reservationerna 4, 6 och 7 och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Herr LARFORS (s):

Herr talman! 1972 års riksdag fattade ett principbeslut om inrättande av en central förvaltningsmyndighet för domstolsväsendet, ett domstolsverk. Ett år senare beslöt riksdagen att myndigheten skulle förläggas till Jönköping. Vad det nu är fråga om är att närmare bestämma den nya myndighetens arbetsuppgifter, ställning och organisation. Det finns då till en början skäl att ställa frågan av vilka anledningar vi behöver ett domstolsverk.

Jag kan erinra om vad departementschefen anförde om detta i direktiven till domstolsverksutredningen. Han sade då bl. a. följande: Ett utmärkande drag i den svenska statsförvaltningen är systemet med centrala verk som är chefsmyndigheter i förhållande till vissa regionala eller lokala organ. Så är förhållandet även inom större delen av rättsväsendet, t. ex. inom kriminalvården, polisen och åklagarväsendet. Däremot saknas ett centralt organ inom domstolsväsendet. För tingsrätternas del fullgör hovrätterna huvuddelen av centralmyndighetsfunktionerna. Olägenheterna med ett sådant arrangemang är flera. Det medför ofta dubbelarbete och olika bedömning av likartade frågor. Vidare måste personalen i justitiedepartementet ägna ett förhållandevis omfattande arbete åt anslagsfrågor och administrativa problem som rör domstolarna. Till dessa nackdelar kommer också det förhållandet att det omfattande rationaliseringsarbete, som pågår inom statsförvaltningen bl. a. med utnyttjande av modern datateknik och som i hög grad berör domstolsväsendet, också kräver centrala insatser på icke-departemental nivå. Ett centralt organ är nödvändigt för att åstadkomma en effektiv planering, en samordning av resurserna på domstolsområdet och en tillfredsställande uppföljning av verksamheten. Så långt departementschefen.

I stor utsträckning äger det sagda fortfarande aktualitet. En del av de tidigare olägenheterna har man dock kommit till rätta med i avvaktan på domstolsverkets tillkomst genom inrättandet av domstolsväsendets organisationsnämnd (DON), som kan sägas i vissa hänseenden vara en provisorisk centralmyndighet för domstolsväsendet. Genom DON:s verksamhet har man uppnått omfattande förbättringar när det gäller domstolsverksamheten, inte bara på det administrativa planet, t. ex. ekonomiadministrativa rutiner, utan även på den materiella sidan, t. ex. rörande inskrivningsväsendet och rättshjälpen.

En av alla omfattad riktning när det gäller att bestämma domstolsverkets uppgifter har ju varit och är att inrättandet av ett sådant verk inte får innebära

något som helst ingrepp i domstolarnas självständighet när det gäller den dömande verksamheten. Självständigheten innebär enligt regeringsformen att ingen myndighet, inte heller riksdagen, får bestämma hur domstol skall döma i det enskilda fallet eller i övrigt tillämpa en rättsregel i ett särskilt fall. Självfallet skall domstolsverket inte få vidta några åtgärder som har eller uppfattas ha betydelse för en domstols avgörande av ett enskilt mål.

Självständigheten lägger däremot inte några hinder i vägen för att verket får till uppgift att rationalisera och effektivisera verksamheten och att ha ledande funktioner när det gäller den administrativa verksamheten. Verket måste naturligtvis också kunna göra utredningar i olika frågor som rör domstolarnas verksamhet, om man anser det befogat. Man bör väl också räkna med att verket får regeringens uppdrag att meddela följdföreskrifter till författningar m. m.

För den som känner oro för att verket skall bedriva sin verksamhet så, att den kränker domstolarnas självständighet, vill jag peka på de mycket goda erfarenheterna av DON:s verksamhet. DON har redan i dag många av de uppgifter som jag nyss sade borde ankomma på verket. Ändå har det såvitt jag vet inte från något håll hävdats att DON skulle ha trampat självständigheten på tårna.

Inom utskottet har vi nått enighet beträffande de principiella övervägandena om domstolsverkets ställning och uppgifter. Detta nämnde också fru Kristensson. Jag vill bara tillägga att vi naturligtvis kan ha haft skilda åsikter när det gäller en del nyanser i olika delar av betänkandet, men vi har nått fram till enighet.

En stark garanti mot en obehörig påverkan på domstolarna ligger i det förhållandet att det knappast finns något område av statlig verksamhet där insynen är så stor som på domstolsväsendets område, bl. a. genom nämndemännens deltagande i rättskipningen. Det finns väl inte många som skulle vilja hävda att dessa representanter för det allmänna och våra väl utbildade domare skulle låta sig styras i sin verksamhet av en administrativ centralmyndighet. Andra garantier mot obehörig påverkan är t. ex. den tillsyn som bedrivs av JO och JK samt domstolarnas rätt att i sin rättstillämpande verksamhet åsidosätta en föreskrift som strider mot en bestämmelse i en författning av högre konstitutionell valör. Alla dessa faktorer samverkar till min absoluta övertygelse att man inte i den nya domstolsadministrationen, lika litet som i den nuvarande, skall behöva befara några som helst ingrepp i domstolarnas självständighet när det gäller den dömande verksamheten.

Inom utskottet har enighet uppnåtts om att domstolsverket, med vissa inskränkningar som föranleds av domstolarnas självständighet i dömandet, skall ansvara för att tilldelade resurser inom förvaltningsområdet utnyttjas så rationellt och effektivt som möjligt och att domstolsverket på grund härav måste få ledande och samordnande funktioner samt rätt att meddela föreskrifter och anvisningar för verksamheten.

När det gäller de ledande och samordnande uppgifterna har utskottet enhälligt uttalat att domstolsverkets kompetens i frågor med juridisk an-

knytning, t. ex. utredningar i författningsfrågor samt utarbetande av följdföreskrifter och anvisningar för verkställigheten av olika författningar, begränsas av domstolarnas självständighet i dömandet och av vad utskottet anfört om att verkets åligganden enligt dess instruktion enbart skall gälla den administrativa verksamheten inom förvaltningsområdet.

Detta uttalande får självfallet inte missuppfattas på det sättet att domstolsverket inte skulle kunna ta upp och utreda olika frågor inom sitt område. Det får naturligtvis inte heller uppfattas på det sättet att inte regeringen inom det delegerbara området skulle kunna uppdra till verket att utfärda följdföreskrifter eller anvisningar.

Vad det är fråga om är att domstolsverket genom att utöva ledande och samordnande uppgifter i olika juridiska frågor inte får inkräkta på domstolarnas självständighet och integritet när det gäller den dömande verksamheten. – Det kanske verkar litet enformigt med alla dessa upprepningar av den här saken, men den är betydelsefull, har vi sagt oss i utskottet.

Ett annat uttalande under avsnittet Principiella överväganden om centralmyndighetens ställning som heller inte får missuppfattas är uttalandet att domstolsverkets uppgifter i fråga om personaldispositionen beträffande tjänstemän vid domstolarna begränsas till att avse den icke dömande personalen. Man måste här skilja mellan disposition av tjänster eller personalresurser å ena sidan och disposition av enskilda tjänstemän å andra sidan. När det gäller dispositionen av tjänster kommer domstolsverkets befogenheter att följa av de föreskrifter som regeringen meddelar i regleringsbrev eller på annat sätt – dvs. det är fråga om tjänster; jag upprepar det. När det gäller enskild tjänstemans förflyttningsskyldighet eller skyldighet att utöva annan än sin egen tjänst regleras detta beträffande domare ytterst i regeringsformen och eljest i stats tjänstemannalagen och statstjänstemannastadgan. I propositionen har inte föreslagits någon ändring i förhållande till vad som nu gäller i fråga om befogenheten att fatta beslut om förflyttning eller utövande av annan tjänst.

Enligt propositionsförslaget skall domstolsverket ha den yttersta bestämmanderätten beträffande innehållet i tingsrätternas arbetsordningar, även om uppgiften att fastställa arbetsordning i regel skulle delegeras från centralmyndigheten till hovrätterna. Fru Kristensson har berört detta i sitt inledningsanförande.

I motionen 1991 av herr Winberg m. fl. har föreslagits att uppgiften att fastställa arbetsordning för tingsrätt, utom beträffande de tre största tingsrätterna, skulle ligga kvar hos hovrätterna. Som skäl för detta har i motionen anförts att domstolarnas självständighet skall markeras. De tre största tingsrätterna har i motionen med hänsyn till sin storlek ansetts böra kunna själva fastställa sina arbetsordningar.

Utskottsmajoriteten har kommit till den uppfattningen att det även i fortsättningen bör ankomma på hovrätterna att fastställa arbetsordning för tingsrätterna med undantag av de tre största. Två skäl har anförts till stöd därför, nämligen att hovrätterna skulle ha en bättre lokal kännedom om tingsrätterna och risken för att innehållet i arbetsordning skulle kunna åter-

verka på den dömande verksamheten. Utskottsmajoriteten har dock tillagt att det bör ankomma på domstolsverket att fastställa allmänna riktlinjer och meddela generella anvisningar för arbetsordningarnas innehåll.

När det gäller de tre största tingsrätterna har utskottsmajoriteten av samma skäl som anförts i motionen 1991 funnit att dessa tingsrätter själva bör fastställa sina arbetsordningar.

Med tillfredsställelse har jag noterat att utskottsmajoriteten inte godtagit det skäl som åberopats i motionen 1991 för att hovrätterna alltjämt skall fastställa arbetsordning för tingsrätt, nämligen som en markering av domstolarnas självständighet.

I en reservation till utskottets hemställan i den här delen har jag och mina medreservanter dragit konsekvenserna av vad utskottsmajoriteten själv har anförts, nämligen att domstolsverket bör ha att fastställa allmänna riktlinjer och meddela generella anvisningar för verksamheten i tingsrätterna. Mot denna bakgrund har vi reservanter funnit att det med hänsyn till ansvaret för verksamheten och likformigheten mellan olika arbetsordningar ytterst bör ankomma på domstolsverket att under regeringen bestämma om innehållet i arbetsordning för tingsrätt. Några berättigade principiella invändningar kan inte anföras häremot, anser vi.

I likhet med vad som föreslagits i propositionen anser vi reservanter att uppgiften att fastställa arbetsordning normalt bör delegeras till hovrätt. Härigenom kommer man i praktiken också att kunna utnyttja den eventuella bättre lokalkännedom som kan finnas i hovrätterna. Detta utgör i gengäld inte något skäl, som utskottsmajoriteten gjort gällande, till att den yttersta bestämmanderätten borde ligga hos hovrätterna.

I fråga om de tre största tingsrätterna har, både i motionen 1991 och av utskottsmajoriteten, tingsrätternas storlek åberopats som skäl för att tingsrätterna själva skall fastställa sina arbetsordningar. Inte något enda sakskaäl har anförts för att fastställandet skall fräntas regeringen, där det nu ligger. Jag kan för min del inte uppfatta denna fråga på annat sätt än som en fråga om kompetensfördelning mellan domstolsverket och domstolarna. Regeringen bör således enligt mitt förmenande även i framtiden fastställa arbetsordningen för de tre största tingsrätterna.

Inte heller när det gäller indelning på avdelning av chefsrådmännen i de tre största tingsrätterna har i motionen 1991 eller av utskottsmajoriteten åberopats annat skäl för att tingsrätterna skall indela chefsrådmännen på avdelning än domstolarnas storlek.

En fråga som i denna del kommer i förgrunden och som diskuterats i berörda kretsar under senare år är principen om domarnas cirkulation mellan olika avdelningar. I denna del har från regerings sida hävdats att varje domare för att bibehålla sin allsidighet och bredd – och för att därigenom bli, låt mig säga en bättre domare – i lämplig omfattning bör alternera mellan olika typer av mål och ärenden som förekommer i domstolarna. Denna princip har inte från alla domares sida stått oemotsagd.

Det får antas att vad jag nu framhållit utgjort åtminstone ett av skälen till att propositionen inte i den här delen innehåller något förslag till för-

Onsdagen den
12 februari 1975

*Organisation av
domstolsverket,
m. m.*

ändring i förhållande till vad som nu gäller. I vart fall har det varit bestämmande för mig när jag i den här delen har reserverat mig mot utskottets förslag. För mig framstår det som ytterst angeläget att värna om domarkårens allsidighet, vilken säkerligen bäst skyddas om regeringen svarar för chefsrådmännens indelning på avdelning vid de tre största tingsrätterna. Det förvånar mig att utskottsmajoriteten inte har anslutit sig till propositionen i denna del.

Vid bestämmande av antalet nämndemän i tingsrätterna borde enligt domstolsstyrelseutredningen hänsyn tas bl. a. till antal tingsdagar och befolkningstal och till målsättningen att en nämndeman för att hålla sig à jour med verksamheten inte borde tjänstgöra för sällan men av andra skäl inte heller för ofta.

Domstolsstyrelseutredningen pekade på att det från dessa utgångspunkter f. n. föreligger stora skillnader mellan olika tingsrätter i fråga om antalet nämndemän. Utredningen befarade att skillnaderna skulle bli ännu större om tingsrätterna fick bestämma själva och föreslog att uppgiften skulle föras över till domstolsverket.

Departementschefen konstaterade att förslaget i denna del i allmänhet lämnats utan erinran av remissinstanserna och biträdde för sin del förslaget härvidlag.

Eftersom även utskottsmajoriteten ansett att frågan bör bedömas väsentligen från praktiska utgångspunkter hade man kanske kunnat vänta sig att några invändningar mot propositionsförslaget i den här delen inte skulle finnas. Utskottsmajoriteten har här uppenbarligen tagit fasta på den förledande argumenteringen i motionen 1991 att uppgiften på grund av hovrätternas förment större kännedom om de lokala förhållandena borde behållas hos hovrätterna.

Denna kännedom finns i första hand hos tingsrätterna själva. Vad som skall sökas utanför tingsrätterna är en lösning av samordningsproblematiken. Denna lösning bör rimligen sökas på en och samma hand. Något egentligt skäl till att man skulle låta hovrätterna fastställa antalet nämndemän har inte anförts. Enligt min uppfattning talar de nuvarande förhållandena med stora skillnader mellan olika tingsrätter och hovrättsområden entydigt för att uppgiften att efter förslag från vederbörande tingsrätt fastställa antalet nämndemän i tingsrätt bör läggas centralt i domstolsverket.

När det gäller ordningen för tillsättandet av ordinarie domartjänster har, efter det att regeringen avgav nu förevarande proposition, 1972 års domarutredning framlagt ett betänkande innehållande förslag bl. a. i dessa hänseenden.

Inom utskottet har vi därefter kunnat enas om att man nu bör inrätta ett i förhållande till domstolsverket fristående organ som skall avgå förslag vid tillsättning av alla ordinarie domartjänster som tillsätts efter förslag. Enighet har också uppnåtts om sammansättningen av organet och om att dess kansligöromål bör utföras inom domstolsverket.

När det gäller ordförandeskapet i tjänsteförslagsnämnden har utskottet stannat för att regeringen på grund av sakens grannliga natur bör utse ord-

förande. Utskottets två moderatledamöter har i en reservation föreslagit att organet självt utser ordförande bland ledamöterna, dock ej domstolsverkets chef.

Utöver principiella synpunkter kan mot reservationen anföras att det, eftersom kansligöromålen skall utföras i domstolsverket, måste framstå som orimligt att utesluta generaldirektören från att kunna utses till ordförande i tjänsteförslagsnämnden. Om detta organ utöver generaldirektören innehåller de sju domare som tillsatts på sätt som angivits i propositionen måste man åtminstone ha stor fantasi för att som motionärerna i motionen 1103 kunna se någon fara för domstolarnas självständighet i att domstolsverkets chef kan vara ordförande i tjänsteförslagsnämnden.

När det gäller frågor om notariatjänstgöringen har i propositionen föreslagits att den nuvarande notarienämnden med oförändrad sammansättning skulle inlemmas i domstolsverket för att där utgöra domstolsverkets styrelse i notariefrågor. Beslutskompetensen när det gäller notarieantagning skulle vara delad mellan notarienämnden, såsom styrelse, och lägre nivåer i verket.

Med tillstyrkan av motionen 1989 av herr Nyquist har utskottets majoritet i den här delen stannat för att notarienämnden även i framtiden bör svara för antagningen till notariatjänster. Vid detta ställningstagande har utskottet utgått från att notarienämnden i likhet med vad som hittills ägt rum bör kunna överlämna ett stort antal ärenden av enkel beskaffenhet eller grupper av sådana ärenden till ledamot av nämnden eller till tjänsteman som fullgör kansligöromål åt nämnden.

Såväl i propositionen som av utskottsmajoriteten har sålunda föreslagits en delad beslutskompetens när det gäller antagning till notariatjänster, i båda fallen med det yttersta avgörandet för vad som kan tas under styrelsenivå på notarienämnden själv. Skillnaden mellan propositionen och utskottsmajoriteten *så långt* kanske inte behöver sökas med förstoringsglas, men det är nog säkrast att ha ett sådant till hands. Förstoringsglaset skulle i så fall kunna användas för att leta efter argument för att notarienämnden skulle behöva finnas kvar som självständigt organ.

Det skäl som av utskottsmajoriteten anförts för att notarienämnden skulle behöva finnas kvar som fristående organ är den "förordade ordningen för beslutsfattandet inom NON", dvs. att notarienämnden om man så vill med samma sammansättning och samma befogenheter som föreslås i propositionen alltså skall tillsätta vissa notariatjänster; ett i mina ögon mycket märkligt skäl för att bibehålla en i reservanternas ögon helt onödigt självständig myndighet. Jag kan i stället bidra med några skäl som både från notariernas egna och kanske också från herr Nyquists utgångspunkter talar för att man bör undvika den helt onödiga självständiga myndigheten.

Antagning till notariatjänstgöring är bara en del av notarienämndens uppgifter. Nämnden har det övergripande ansvaret för notariemeriteringen i dess helhet. En mycket viktig uppgift för notarienämnden, kanske dess viktigaste enligt herr Nyquist att döma av en fråga här i riksdagen i höstas, är att skapa och utnyttja tillgängligt utrymme för notariemeritering. Jag kan för min del inte finna annat än att en samordning av notarienämnden

Onsdagen den
12 februari 1975

*Organisation av
domstolsverket,
m. m.*

och domstolsverket under samma hatt måste medföra ett ökat ansvar för domstolsverket och större möjligheter för notariénämnden att verka för att disponibla notarieplatser utanför domstolsorganisationen läggs samman med tjänster i tingsrätterna på ett effektivare sätt än hittills och att de ekonomiska möjligheter som finns inom domstolsverket kommer att kunna utnyttjas på ett bättre sätt om notariénämnden knyts till domstolsverket.

Sammanfattningsvis finner jag att utskottsmajoriteten i den här delen inte anfört något bärande skäl för sin ståndpunkt, samtidigt som jag nyss pekat på flera olika skäl som talar för ett inlemmande av notariénämnden i domstolsverket i enlighet med vad som föreslagits i propositionen.

Disciplin- och åtalsärenden var enligt domstolsstyrelseutredningen en naturlig uppgift för en centralmyndighet på domstolsväsendets område liksom på andra områden. Eftersom ingen dömande personal är underkastad disciplinär bestraffning ansågs detta inte strida mot självständighetsprincipen. Departementschefen anslöt sig till utredningens förslag i den här delen.

I motionerna 1990 och 1991 har under återopande av självständighetsprincipen föreslagits att domstolsverket endast skall utöva disciplinär bestraffningsrätt i förhållande till sin egen personal och att när det gäller all domstolspersonal som är underkastad disciplinär bestraffning ingen ändring skall göras i förhållande till nuläget, enligt vilket hovrätten är bestraffningsmyndighet för egen personal och för personalen i tingsrätterna och hyresnämnderna.

I utskottet har enighet uppnåtts om att det saknas bärande skäl mot att domstolsverket tilläggs uppgifter i disciplinära och liknande hänseenden, såvitt gäller den icke rättsbildade personalen. När det gäller fiskaler i kammarrätt och hovrätt har vi i utskottet fäst avgörande vikt vid att dessa tillhör domarkarriären och att därför starka skäl talar för att domstolsverket inte gentemot dessa skall få befogenheter i de ärenden det nu gäller. Det samma bör självfallet gälla också tingsnotarier i den utsträckning de har dömande uppgifter.

I utskottets i denna del enhälliga betänkande har tingsnotarierna, i den mån de inte har domaruppgifter, jämförts med fiskaler i kammarrätt och hovrätt. Sedan utskottets betänkande justerades har det emellertid sagts mig att notariernas fackliga organisation, JUS, föredrar att de disciplinära befogenheterna centraliseras till domstolsverket. Om så är fallet utgår jag från att riksdagen inte har något att erinra, om domstolsverket tilläggs disciplinära och liknande uppgifter även när det gäller notariepersonalen, med undantag självfallet i de hänseenden där notarierna f. n. inte är underkastade disciplinärt ansvar.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservationerna 1, 2, 3 och 5 och i övrigt till utskottets hemställan.

Fru KRISTENSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall bara bemöta några av de saker som herr Larfors nämnde.

För det första delar jag uppfattningen att DON:s verksamhet fungerar

bra, men jag vill erinra om att utskottet för sin del nu har menat att domstolsverket bör få huvudsakligen uppgifter av den art som f. n. handhas av DON. Det är med den utgångspunkten som vi tycker att det inte kommer att finnas risk för att det blivande verkets arbetsuppgifter skall ingripa i domstolarnas självständighet i fråga om den dömande verksamheten.

För det andra är vi, som herr Larfors också sade, eniga om att domstolsverket skall fastställa de allmänna riktlinjerna vad beträffar arbetsordningarna. Det är ju detta som garanterar att det blir en likformighet, men det är den likformigheten som reservanterna har tagit till intäkt för att domstolsverket också bör få fastställa riktlinjerna för arbetsordningar för enskilda tingsrätter. Det kan ju inte vara riktigt logiskt, för vi vet alla att utifrån de generella riktlinjerna måste man ändå tänka sig att det blir separata arbetsordningar i konkreta fall för enskilda tingsrätter. Därmed faller ju argumentet om likformighet i det hänseendet. Vi som tillhör utskottsmajoriteten anser att om domstolsverket skall ha kvar den principiella beslutanderätten också över de enskilda arbetsordningarna för bestämda tingsrätter, så kan det finnas en risk för att verket, även om inte detta är avsikten, kan inkräkta på den dömande verksamheten.

När det gäller fastställande av antalet nämndemän vill jag bara helt kort säga att vi som utgör utskottets majoritet inte kan inse att det ligger någon vinst i att centralisera ett sådant beslutsfattande. Hovrätterna måste väl ändå rimligen ligga närmare till hands att kunna bedöma det antal nämndemän som fordras i de tingsrätter som är underställda hovrätterna än vad det centrala verket kan göra. För övrigt vill jag nämna att domstolsstyrelseutredningen över huvud taget inte tog upp alternativet att hovrätterna skulle fastställa antalet nämndemän, utan vad utredningen diskuterade och avvisade var att tingsrätterna själva skulle få besluta i den frågan.

Herr Larfors sade att det är orimligt att utesluta verkets generaldirektör från ordförandeskapet i tjänsteförslagsnämnden. Jag finner det nog egentligen mera orimligt att den person som, såvitt jag förstår, kommer att ha den mest begränsade kännedomen om de sökandes dömande kvalifikationer skulle vara den som sätts som ordförande i en nämnd där man i alla fall i huvudsak har att bedöma vederbörande sökandes kvalifikationer på det dömande området.

Vad slutligen gäller disciplin- och åtalsärendena måste jag säga att jag inte riktigt kan följa herr Larfors i hans synpunkter om hur det skall gå med notarierna. En notarie har ju ofta dömande verksamhet, men han kan också ha funktioner av annan art. Det är väl orimligt att han i ena fallet skall hänföras till domstolsverket och i andra fallet till en annan instans för disciplinära påföljder.

Herr LARFORS (s) kort genmäle:

Herr talman! Fru Kristensson nämnde först några ord om fastställande av riktlinjer för arbetsordningar och fastställande av arbetsordningar. Om jag förstod fru Kristensson rätt saknade hon logiken i att man från re-

Onsdagen den
12 februari 1975

*Organisation av
domstolsverket,
m. m.*

servanternas sida ansåg att den som utfärdade riktlinjerna också skulle fastställa arbetsordningarna. Jag tycker det är logik i ett resonemang som säger att den som fastställer och utfärdar riktlinjerna också skall fastställa arbetsordningarna. Men, har vi sagt, för att nå fram till den praktiskt vettiga tillämpningen skall i normalfallet fastställande av arbetsordningar som upprättas efter riktlinjerna ske hos hovrätterna.

Fru Kristensson tog också upp frågan om antalet nämndemän. Jag sade i mitt anförande att man här strävade efter en viss likhet vad det gäller fastställandet av antalet nämndemän vid de olika tingsrätterna. Det är nämligen mycket olika härvidlag. Jag kan för att ta några exempel från tingsrätterna under Svea hovrätt nämna att i Eskilstuna har man 115 nämndemän, i Västerås 75 nämndemän och i Svartlösa 40 nämndemän. Går vi över till Göta hovrätts område och tar Norrköping som jämförelse, så har man där 91 nämndemän. Helsingborg under hovrätten för Skåne och Blekinge har 70 nämndemän, och Sundsvall under hovrätten för Nedre Norrland har 85 nämndemän.

Det är nu mycket stor skillnad mellan olika tingsrätter, och därför är det riktigt att låta en central myndighet verka för ett utjämnande av antalet nämndemän.

Till slut några ord om ordföranden i tjänsteförslagsnämnden. Om man har en nämnd där det sitter sammanlagt sju domare som ledamöter – sannolikt blir det väl också så att generaldirektören är domare och då finns det åtta domare som ledamöter – tro jag, som jag sade förut, att man måste söka efter motiven för att inte generaldirektören skulle kunna vara ordförande i tjänsteförslagsnämnden. Det är trots allt domstolsverket, generaldirektörens verk, som skall handha de praktiska angelägenheterna i tjänsteförslagsnämnden.

Fru KRISTENSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall bara bemöta det som herr Larfors nu senast sade om vem som skall vara ordförande i tjänsteförslagsnämnden. Jag kan inte hjälpa att jag uppfattar utskottsmajoritetens ställningstagande så, att ni också är kritiska mot det förslag som finns i propositionen, att ordföranden skall vara verkets chef. Varför har man annars från utskottsmajoritetens sida ändrat propositionen i denna del och sagt att han bör vara självskriven ledamot men att regeringen skall utse ordförande – om man inte har menat något i sak med detta ändrade ställningstagande? Jag har den uppfattningen, som jag sade förut, att domstolsverkets chef kan ha synpunkter att anlägga på de olika sökandenas kvalifikationer när det gäller de administrativa spörsmålen. Men det är ju ändå de frågorna som väger minst när man skall bedöma vem som är mest lämpad att få en ordinarie domartjänst. Det är ju hans kunnande på det juridiska området och hans färdigheter i dömandet som i alla fall måste väga tyngst. Därför menar jag att det är naturligt att den blir ordförande i nämnden som just har erfarenheter från det området.

Sedan hann jag inte riktigt utveckla mina synpunkter när det gäller disciplin- och åtalsärenden beträffande notarierna. Jag tycker det känns litet

egendomligt att man, sedan man tagit ställning i utskottet och varit enig om ett beslut, skall ta intryck av vad Jurist- och Samhällsvetareförbundet under hand har låtit meddela. Vi har tagit vår principiella ståndpunkt. JUS kan ju ha sakliga synpunkter med utgångspunkt i de intressen förbundet skall tillvarata. Men som jag ser det måste ändå principen om domstolarnas grundlagsfästa oberoende slå igenom också på det här området när det gäller disciplin- och åtalsärenden beträffande notarierna. Och det har vi, som sagt, varit ense om i utskottet.

Herr LARFORS (s) kort genmäle:

Herr talman! För att återkomma till frågan om ordföranden i tjänsteförslagsnämnden vill jag till att börja med ställa mig mycket undrande inför tanken på att man skulle utesluta verkets generaldirektör. Jag tycker att det skulle vara att diskriminera en viss person när det gäller att kunna få ett uppdrag som ordförande i tjänsteförslagsnämnden. Han skulle med andra ord bli den enda människan i landet som skulle uteslutas från möjligheten att få detta uppdrag.

Fru Kristensson påpekade att vi härvidlag har avvikit från propositionen, där det sades att generaldirektören skulle vara ordförande i tjänsteförslagsnämnden. Det är riktigt att vi har gjort det. Vi har sagt att vi menar att regeringen bör utse ordförande i tjänsteförslagsnämnden på grund av den grannliga karaktär som vi har ansett det här valet ha. Om det skulle uppstå en mycket svår situation, om man i det yttersta fallet skulle komma så långt att man var tvungen att utse annan ordförande än den ordinarie finns med vårt förslag den möjligheten. Det är naturligtvis inte heller fel att här öppet också erkänna att det genom denna jämkning kunde skapas en utskottsmajoritet i denna svåra fråga.

Vad beträffar frågan om notarier gäller ju att i den utsträckning de har dömande uppgifter är de inte underkastade disciplinansvar. Endast i de fall de utövar andra uppgifter är de underkastade disciplinärt ansvar.

Det är riktigt att vi, som fru Kristensson nämnde, har fattat enhälligt beslut i utskottet om vem som skulle vara disciplinär myndighet för notarierna. Jag vill dock påminna om att det skedde på det sista sammanträdet då ärendet behandlades och att det kanske rådde tidsbrist just då. Om man därefter får veta att en personalorganisation har vissa synpunkter i frågan tycker jag att det stämmer överens med god praxis i vårt land att man framför de synpunkterna i en riksdagsdebatt. Observera att jag framför synpunkter, jag har naturligtvis inte framställt något yrkande.

Herr POLSTAM (c):

Herr talman! Jag skall inte gå så djupt in i detaljerna i den här debatten, eftersom det väsentligaste redan har berörts i både huvudanföranden och replikskifte. Jag skall dock anföra något.

När vi behandlar riktlinjerna för den nya domstolsförvaltningen eller domstolsverket, som det säkerligen kommer att heta, vill jag börja med det särskilda yttrande som finns fogat till utskottets betänkande. Då det gällde

Onsdagen den
12 februari 1975

*Organisation av
domstolsverket,
m. m.*

att inrätta en central förvaltningsmyndighet för domstolsväsendet var riksdagen 1972 inte enig. Jag tillhör dem som då anförde principiella betänkligheter mot inrättandet av ett sådant verk, eftersom regeringen inte dessförinnan angivit några riktlinjer för det här verkets ställning och arbetsuppgifter i förhållande till domstolarna.

Vi har ju i det här landet alltid värnat om domstolarnas självständighet och integritet, och därför kände vi oro inför förslaget i dess dåvarande utformning, eftersom vi inte kunde se några garantier för att domstolarna även efter inrättandet av en centralmyndighet skulle bli suveräna och självständiga i sin dömande verksamhet. Nuvarande domstolsadministration har ju fungerat bra och utan påverkan i den dömande verksamheten. Att då övergå till en ny central myndighet med styrande funktioner, låt vara på det administrativa området, kändes besvärande. Vi förstod ju också att det längre fram skulle bli aktuellt att dra upp riktlinjerna för det nya verket med fördelning av arbetsuppgifterna mellan regeringen, centralmyndigheten och domstolarna. Vi frågade oss helt naturligt hur detta skulle kunna ske utan att den dömande verksamheten skulle komma att påverkas eller kunna komma att påverkas. De här frågeställningarna förekom således år 1972 före det första beslutet, som dock fattades med minsta möjliga majoritet. Beslutet var emellertid demokratiskt tillkommet, och nu vill vi också ansluta oss till detsamma, eftersom riktlinjerna nu har redovisats. Kvar har vi således att besluta om den nya myndighetens ställning och ledning men också om de administrativa arbetsuppgifterna – främst då ekonomi-, organisations- och personaladministration – samt tidpunkten för ikraftträdandet.

Den allt överskuggande frågan gäller fortfarande domstolarnas självständighet. Nu har vi fått regeringens förslag och haft tillfälle att penetrera detta mycket noggrant. Enighet har också kunnat nås under utskottsarbetet när det gäller de rent principiella övervägandena om centralmyndighetens ställning och uppgifter. Men när det gäller att avgöra vissa detaljfrågor i förslaget angående domstolarnas suveränitet i den dömande verksamheten har ändock olika uppfattningar gjort sig gällande. Detta har redan berörts av fru Kristensson och herr Larfors, så jag skall inte upprepa synpunkterna. Jag tror emellertid att det innerst inne inte föreligger så stora motsättningar i den här frågan, sedan också reservanterna från 1972 nu anslutit sig till principen att inrätta ett verk för planering och samordning av den administrativa verksamheten.

Inte heller mellan departementschefen och utskottet föreligger – såvitt jag förstår – särskilt stora motsättningar. Statsrådet Geijer framhöll redan 1972 att en centralmyndighet för domstolarna inte skulle påverka deras självständighet. Detta har ju också kommit till uttryck i propositionen på flera ställen. Det visar emellertid att också departementschefen hyst en viss oro och därför också varit angelägen att betona domstolarnas självständighet, och jag vill särskilt peka på vad departementschefen säger på s. 27 i propositionen: "Redan i direktiven till DVU betonade jag, till undvikande av varje missförstånd, att tillskapandet av en central förvaltningsmyndighet på domstolsväsendets område självfallet inte får innebära något som helst

ingrepp i domstolarnas självständighet och integritet när det gäller den dömande verksamheten.”

Detta uttalande är bra, och jag förutsätter att det skall respekteras också i tillämpningen. För framtiden och för nya generationer får detta ställningstagande, som regeringen, utskottet och nu riksdagen tar ställning till, aldrig ifrågasättas. Det är därför vi så benhårt har engagerat oss i den här frågan om domstolsverkets ställning och uppgifter. Det är därför det är så viktigt att inga oklarheter föreligger, när vi nu går till beslut.

Jag vill peka på en uppgift i propositionen som emellertid kan leda till missförstånd trots alla försäkringar om motsatsen. Om jag fortsätter, där citatet nyss slutade, så säger departementschefen: ”Jag uttalade emellertid också att självständigheten i den dömande verksamheten inte utesluter att ett centralt organ får till uppgift att ta tillvara alla möjligheter att rationalisera domstolsarbetet och att göra den administrativa verksamheten inom domstolsväsendet så effektivt som möjligt.” Det här gäller således det administrativa arbetet inom domstolsväsendet. Längre fram återoppar departementschefen stadgandet i regeringsformens 11 kap. 2 § att ingen myndighet, inte heller riksdagen, får bestämma hur domstol skall döma i det enskilda fallet eller hur domstol i övrigt skall tillämpa rättsregel i särskilt fall. Varken regeringen eller något annat organ kan alltså ingripa och bestämma hur en domstol i sin rättstillämpning skall besluta i visst fall.

Detta låter betryggande. Men sedan säger departementschefen att bestämmelsen i regeringsformen inte utesluter att domstolarna liksom andra myndigheter i administrativt hänseende är skyldiga att åtlyda direktiv från regeringen eller annan myndighet som är behörig att meddela sådana direktiv, t. ex. centralmyndighetens ledande och samordnande funktion. Då låter det inte längre så betryggande, eftersom direktiven i administrativt hänseende kan vara ganska vida. Dessutom säger domstolsstyrelseutredningen – och det håller departementschefen med om – att det är meningslöst att försöka dra upp formella gränslinjer mellan dömande och administrativ verksamhet, eftersom de inte kan läggas till grund för kompetensfördelningen mellan regeringen, centralmyndigheten och domstolarna. Då är det måhända inte så egendomligt att vi är litet misstänksamma i det här avseendet.

Utskottet har försökt ge sin syn på frågan i betänkandet. Jag skall inte föredra det, eftersom det redan tagits upp av fru Kristensson och herr Larfors; jag håller emellertid med om att all offentlig verksamhet naturligtvis skall bedrivas så effektivt som möjligt, men att effektiviteten ändå inte får likställas med snabbhet i dömandet, för då kan resultatet bli bristande förtroende för våra domstolar. Med effektivitet måste i första hand avses säkerhet i dömandet, och då får snabbheten komma i andra hand. Detta rättssäkerhetsintresse får inte påverkas negativt genom alltför långt gående administrativa direktiv från något håll.

Personvalet när det gäller chefstjänstemän och andra ledande befattningar inom verket kan givetvis få stor betydelse för de här frågornas lösning, liksom den instruktion som utfärdas för centralmyndigheten.

Jag förutsätter att självständighet och effektivitet nu berörts på ett sådant

Onsdagen den
12 februari 1975

*Organisation av
domstolsverket,
m. m.*

sätt i propositionen och i betänkandet liksom här i kammaren, att kommande lagtolkare förstår vad vi avser och att vi slipper uppleva några negativa följdverkningar. Vi har ju i betänkandet pekat på att det här också får bli en angelägen fråga för justitiekanslern och justitieombudsmannen att följa.

När det gäller fastställande av arbetsordning för tingsrätt har utskottsmajoriteten stannat för att den fastställs av hovrätt, eftersom de lokala förhållandena vid varje tingsrätt är bäst kända av hovrätten. Dessutom föreställer sig utskottsmajoriteten att bestämmelser i arbetsordningen kan återverka på den dömande verksamheten, och just av den anledningen bör inte arbetsordningen fastställas av verket. För reservanterna blir detta tydligen en stor fråga, men för regeringen kan den väl ändå inte vara så speciellt viktig, eftersom propositionen ändock säger att uppgiften att fastställa arbetsordning i regel kan delegeras från centralmyndigheten till hovrätt. I så fall kan man också redan nu besluta att hovrätt fastställer arbetsordningen för resp. tingsrätter. Allmänna riktlinjer och generella anvisningar för arbetsordningarnas innehåll föreslås ändå böra utfärdas av centralmyndigheten.

När det gäller indelningen av chefsrådmännen på avdelning liksom bestämmandet av antalet tjänstemän i domsaga instämmer jag i vad som redan har sagts. Herr Nyquist kommer också att vidare utveckla den frågan liksom frågan om notariennämndens ställning.

Förslaget om tillsättande av domartjänster ställde vi oss inom centerpartiet kritiska till, främst därför att 1972 års domarutredning inte lagt fram sitt förslag. Nu kom det förslaget under utskottsbehandlingen och gick i linje med propositionens förslag. Det är i huvudsak anledningen till att vi nu följer propositionsförslaget. Detta vill jag anmäla för kammarens ledamöter, eftersom yrkandet i motionen kanske i någon mån gick i annan riktning.

Tiden för ikraftträdandet, som föreslagits till den 1 juli 1975, ansluter vi oss till, eftersom lokalfrågan nu är löst i Jönköping. Bostadsfrågorna utgör inte heller något hinder längre. Dessutom är det ett starkt önskemål från personalens sida – och det är egentligen mycket välmotiverat – att beslutet blir gällande fr. o. m. den 1 juli 1975.

Herr talman! Med det här kortfattade inlägget yrkar jag bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

Herr NYQUIST (fp):

Herr talman! Samtidigt som den nya regeringsformen slår fast domstolarnas absoluta självständighet i dömandet och rättstillämpningen, sätts också punkt för den långa och sega kampen för rättslig kontroll av administrativa avgöranden. I 11 kap. 3 § andra stycket regeringsformen föreskrivs sålunda beträffande fall när annan myndighet än domstol har berövat någon friheten med anledning av brott eller misstanke om brott, att den som beslutet rör skall kunna få saken prövad av domstol utan oskäligt dröjsmål. Genom uppföljande riksdagsbeslut är, kan man nu säga, den straff-, process- och förvaltningsrättsliga lagstiftningen i vårt land på det hela taget utformad på ett sådant sätt att den tillgodoser regeringsformens krav på möjlighet

till domstolsprövning – eller domstolsliknande nämnds prövning – av straffrättsliga och straffprocessuella frihetsberövanden samt andra omhändertaganden som sker tvångsvis.

Den som upplevt den livliga debatten, särskilt under 1950-talet, om rätts-säkerheten vid de administrativa frihetsberövandena ser med tillfredsställelse på det angivna rättsläget. Men – och det är en helt avgörande omständighet – då gäller det också att se till att de vinningar som gjorts, inte minst genom envisa liberalers agerande, inte äventyras utan stärks genom att vi nu slår vakt om domstolarnas fria ställning.

Ingen ifrågasätter den rationella målsättningen i den proposition om domstolsverket som vi handlagt i justitieutskottet och nu har att ta ställning till här i kammaren. Men – och det är närmast en retorisk fråga – har man inte varit på väg att nästan spela bort den allmänna goodwill som regeringsformens rättssäkerhetsvinster givit genom att man har fått en etappvis turordning av ärendet domstolsverket och genom det sätt på vilket man i några fall har beskrivit och motiverat verkets uppgifter?

Först bestämmer man, som vi alla vet, efter en utredning av domstolsverksutredningen, år 1972 att en central myndighet för domstolarna skall inrättas. Det skall närmast ses som ett principbeslut. Sedan beslutar man våren 1973 om lokalisering och tidpunkt. Därefter, i september 1973, tillsätts en ny utredning, domstolsstyrelseutredningen, som skall utreda verkets ställning, organisation och arbetsuppgifter.

Jag kan inte tycka annat, herr talman, än att man har kommit att behandla ärendet i fel ordning och att man därmed också har äventyrat tilltron till det goda syftet. Varför så bråttom? Varför inte först grundligt klara ut det föreslagna verkets ställning, organisation och arbetsuppgifter och därefter besluta om inrättande, lokalisering och tidpunkt för start?

Vi skall inte förundra oss över att man på vissa håll mot den angivna bakgrunden – visserligen enligt min mening felaktigt – tolkat in motiv som inte föresvävat förslagsställarna. Det hade varit bra om man hade kunnat undvika att tala om t. ex. domstolsstyrelseutredningen och att den centrala myndigheten skulle leda etc. domstolarnas arbete – allt ordval som leder tanken till ett system där regeringen och regeringen underställda administrativa myndigheter skulle kunna ha en möjlighet, i varje fall indirekt, att påverka domstolarna även i deras dömande och rättstillämpande verksamhet.

Näväl, alla är vi reservationslöst överens om att vi skall slå vakt om självständiga domstolar – domstolar för vilka allmänheten hyser förtroende. Detta slås ju fast i många ensartade beskrivningar i både propositionen och utskottsbetänkandet, och talare före mig har hänvisat till det. Låt mig bara understryka det särskilda yttrandet från m, c och fp, där vi har formulerat oss på ett sätt som knappast kan missförstås. Vi säger att "enighet" – dvs. politisk enighet – råder i fråga om de principiella övervägandena om centralmyndighetens ställning och uppgifter. Det är --- en garanti för att den självständighet som den svenska författningen av ålder tillerkänner våra domstolar skall kunna upprätthållas."

Nr 20

Onsdagen den
12 februari 1975

*Organisation av
domstolsverket,
m. m.*

Onsdagen den
12 februari 1975

*Organisation av
domstolsverket,
m. m.*

Enigheten är total. Men en helt annan fråga är om det i propositionen föreslagna systemet under alla förhållanden kan garantera att inte ens en risk – ej alltför osannolik – föreligger för otillbörlig påverkan i administrativ ordning. Jag har inte känt mig helt lugnad på den punkten men är beredd medge att farhågorna i många fall kan ha varit överdrivna. Men även om så är fallet – är det föreslagna systemet så "vattentätt" att allmänheten reservationslöst kan få uppfattningen att ingen risk föreligger för att domstolsverket kan påverka domstolarnas egentliga verksamhet? På den punkten är jag inte beredd till medgivanden över hela fältet.

Då det gäller t. ex. frågorna om fastställande av arbetsordning för tingsrätt och indelning av chefsrådmän på avdelning föreligger enligt min mening i regeringens förslag risk för konflikt mellan administrativ och judiciell myndighet. Den risken är jag inte beredd att ta, hur liten den än är, och det har förvånat mig att reservanterna på de här två punkterna kan vara så orubbligt säkra. Föreligger inte ens ett rimligt tvivel, a reasonable doubt?

I reservationen beträffande arbetsordningen hänvisas till bl. a. hänsynen till det ansvar för verksamheten som domstolsverket avses få. Uttalandet för lätt tanken till att man bortser från de principiella övervägandena och ser helt praktiskt och kanske något aningslöst på spörsmålet. Eventuellt skulle man kunna förledas tro att reservanterna menar att om man nu en gång har fått en central myndighet, så gäller det också att se till att den har tillräckligt med arbetsuppgifter och full sysselsättning. Men jag kan inte tro att man har gjort det så lätt för sig. Å andra sidan kan vi fråga: Om man i likhet med departementschefen och reservanterna anser att fastställande av arbetsordning för tingsrätt normalt skall delegeras till hovrätterna, varför inte då från början låta ansvaret ligga kvar på hovrätterna och snarare diskutera vad man skall göra i de eventuella fall då en fråga i en arbetsordning kan tänkas bli kontroversiell mellan en tingsrätt och en hovrätt?

Punkten om arbetsordning för tingsrätt rymmer också frågan om hur långt man skall tillgodose kravet på likformighet eller om man skall förorda ett system som medger större hänsyn till lokala förhållanden. Utskottets majoritetsskrivning, som jag biträder, konstaterar att stora lokala avvikelser kan föreligga som man inte bör bortse ifrån. Vederbörande hovrätt bör ligga närmast till hands att beakta dessa omständigheter. Detsamma gäller i fråga om beslutsfattare vid bestämmandet av antalet nämndemän vid tingsrätt.

På ett antal punkter har ett enigt utskott intagit en annan ståndpunkt än departementschefen och regeringen. Det gäller frågorna om dels stöd i lag för hovrätterna att öva tillsyn över vederbörande tingsrätter, dels tillsättande av tjänster som assessorer m. fl. som ligger kvar på regeringen, dels också ett undantagande av all rättsbildad personal, som har eller kan förväntas få dömande uppgifter, från domstolsverkets befogenheter i disciplin- och åtalsärenden. På den här sista punkten har det nog tidigare förekommit en viss tveksamhet om det rådande rättsläget, både bland motionärerna, måste jag medge, och bland utskottets ledamöter. Men utskottskansliet har på denna punkt – som på så många andra – helt skingrat

osäkerheten.

I min motion 1989 har jag hemställt att riksdagen uttalar sig för att notariénämnden, NON, som självständig nämnd även framgent skall svara för antagning av notarier. I propositionen föreslås att nämnden, även om den skall vara kvar för bedömning av vissa principiella frågor, skall inlemmas, som det heter, i domstolsverket, dvs. ärendena skall generellt handläggas av centralmyndigheten. NON skall dock vara kvar för bedömning av vissa principiella frågor. Utskottet har biträtt mitt förslag, socialdemokraternas och vänsterpartiet kommunisternas representanter har reserverat sig till förmån för förslaget i propositionen. Jag kan medge att man i detta fall inte kan andra några betänkligheter beträffande propositionsförslaget med hänsyn till domstolarnas oberoende ställning. Det har reservanterna mycket riktigt påpekat. Jag har inte heller påstått något sådant.

Herr Larfors menar att skillnaden i själva verket inte är så stor mellan mitt och regeringens förslag. Jag upplever förvisso saken så att det är rätt stor skillnad – det är nämligen fråga om var man lägger huvudmannaskapet. Men – och det vill jag konstatera – det nuvarande systemet har fungerat bra, och NON själv anser att det inte finns någon anledning till ändring, så varför ändra? Om inga olägenheter kan påvisas blir det ju en ändring för ändringens skull eller för att man vill stärka centralmyndighetens ställning, med hänsyn – som det brukar heta – till det ansvar för hela den administrativa verksamheten som domstolsverket skall ha. Jag menar att NON i det sammanhanget varken gör till eller från. NON:s självständiga ställning – sammansättningen föreslås inte ändrad – kan snarare vara till förmån för och vara en garanti för en så allsidig bedömning av notarieärendena som möjligt. Det är inte minst viktigt då den s. k. utbytestjänstgöringen är i stöpsleven.

Frågan: Varför ändra, då några olägenheter ej visat sig? kan man ställa också beträffande andra förslag i propositionen. Det gäller över huvud taget relationerna mellan hovrätterna och tingsrätterna. När något fungerar bra – som det ostridigt gör nu – förstår man oron i domarkåren och hos en rättsintresserad allmänhet, då man konfronteras med förslag som reducerar domstolarnas befogenheter. Det gäller t. ex. viss personaldisposition. Man öppnar med andra ord dörren för onödig kritik om medveten styrning uppifrån.

Så några randanmärkningar och påpekanden i anslutning till den löpande utskottstexten. Inledningsvis redovisas, som här tidigare har angetts, de utredningar som ligger till grund för propositionen. Det var självklart onödigt utmanande då domstolsstyrelseutredningen med hänvisning till ett uttryckligt önskemål från justitieutskottets sida om utredning i frågan uttalade att en utredning om gränsdragning mellan den dömande verksamheten och den administrativa skulle vara, som det hette, meningslös. Eftersom departementschefen inte har tagit avstånd från uttrycket, så har det följt med genom hela ärendet och gett det ett drag av misstänksamhet mot förslagsställarens motiv. Även om det är grundlöst är det fortfarande ett uttalande helt i luften utan någon som helst exemplifiering eller försök till analys.

Nr 20

Ondsdagen den
12 februari 1975

*Organisation av
domstolsverket,
m. m.*

Frågan om effektivitet i dömandet har också här tidigare tagits upp och behandlats. Under förarbetena har det gjorts gällande att effektiviteten också skulle avse snabbhet i dömandet. Visst är det väl så att utdragna processer, där bevis så att säga kallnar, kan medföra felaktiga slutsatser och även felaktiga domslut. Men utskottet slår helt klart fast att tidsaspekten inte får styra dömandet. Dömandet måste få ta den tid som rättssäkerheten och de processuella garantierna härför kräver. I första hand, fastslår utskottet, avses med effektivitet säkerheten i dömandet. Men man skall ha klart för sig att i de processuella regler som vi har ligger redan bestämmelser om tidsfrister och tidsgränser.

Endast på två punkter, herr talman, hade jag velat ha en omformulering, en lättare justering av utskottstexten. Jag hänvisar till s. 17 där det talas om att det bör finnas utrymme för samråd mellan hovrätt och centralmyndigheten i olika principiella frågor om arbetsordningarnas innehåll. Jag menar att det inte bara bör finnas utrymme härför, utan att vi bort uttala oss för att ett sådant samråd alltid bör ske. Jag får nu nöja mig med att låta min mening föras till protokollet, till den verkan det hava kan.

Jag tänker också på en – principiellt sett – mycket viktig fråga. På s. 29 i propositionen talar departementschefen om att ytterst får det ankomma på de tillämpande myndigheterna att själva se till att gränserna för vad som anses böra vara förbehållet domstolarna inte överskrids. Jag menar att domstolarna verkligen inte skall behöva slåss för sin självständighet och sitt oberoende. Lag och författning skall vara så klara att domstolarna inte själva ängsligt skall behöva bevaka sitt kompetensområde. Jag har dock nöjt mig med formuleringen i utskottstexten, att vid den praktiska tillämpningen är det givetvis av stor betydelse att domstolarna och centralmyndigheten värnar om domstolarnas självständighet i den dömande verksamheten. Helst hade jag, herr talman, velat se en formulering som lägger mindre ansvar på domstolarna och mera ansvar på de administrativa myndigheterna.

Allra sist några ord om den föreslagna tjänsteförslagsnämnden, som jag personligen tror blir ett ändamålsenligt instrument. Men jag vill gärna deklarera att jag inte hyser några som helst betänkligheter mot att låta chefen för domstolsverket ingå i den självständiga nämnden. Däremot har jag svårt att se att kopplingen mellan domstolsverket och domstolarna är så stark i just det här fallet att vederbörande skulle vara självskrivnen ordförande i nämnden. Å andra sidan kan jag inte heller se att han i sin egenskap av chef för centralmyndigheten automatiskt skulle vara diskvalificerad som ordförande för nämnden. Att nämnden inom sig skall utse en ordförande, som några reservanter föreslår, synes mig kunna bädda för ställningstaganden i personfrågor som kan komma att kännas mycket besvärande för ledamöterna och dessutom måhända inte ger frågan den betydenhet som uppdraget innebär. Mot den bakgrunden har jag funnit utskottets formulering att "regeringen – med hänsyn till sakens grannliga natur – bör utse ordförande" helt tillfredsställande.

Med det sagda, herr talman, ber jag att i alla delar få yrka bifall till utskottets hemställan i justitieutskottets betänkande nr 1 år 1975.

Herr LARFORS (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Nyquist känner tydligen en viss oro inför inrättandet av domstolsverket eller kanske snarare inför de uppgifter som kommer att tilläggas verket. Jag vill erinra om att vi sida upp och sida ned i betänkandet talat om domarnas och domstolarnas självständighet och integritet. Jag tror knappast att det finns något annat land i världen där man skrivit så mycket om dessa saker under de senaste åren som vi gjort här i landet. Här finns ett klart ställningstagande från alla berörda parter – från regeringen, utredningarna, utskottet, och jag tror att det också kommer att bli riksdagens ställningstagande; riksdagen har ju tidigare givit uttryck för den meningen – för att man skall slå vakt om domarnas och domstolarnas självständighet.

Herr Nyquist sade att domstolarna inte skall slåss för sin självständighet. Vi har en högt kvalificerad domarkår. Vi kan väl därför lugnt räkna med att domarna kommer att bevaka den självständighet som de enligt rege- ringsformen har i domstolarna.

Jag vill också säga ett par ord om herr Nyquists motion om NON. Man måste här ta hänsyn till praktiska förhållanden. DON har haft säte i Stockholm. Det nya domstolsverket skall däremot – enligt det beslut vi har fattat – ligga i Jönköping. Jag tror att det kommer att bli svårt att upprätthålla samma mycket nära kontakt mellan NON och domstolsverket som tidigare förekommit mellan NON och domstolsväsendets organisationsnämnd. Jag tror därför att det av rent praktiska skäl är nödvändigt att det blir en närmare samordning mellan NON och domstolsverket än det varit mellan NON och DON.

Herr Nyquist sade också några ord om fastställandet av arbetsordningarna och frågade hur man skall förfara om hovrätt och domstolsverket skulle ha olika meningar rörande arbetsordningens innehåll. Jag vill bara säga att vi något berört detta i utskottet och kommit fram till att det är mycket svårt att finna någon vettig lösning av vissa gränsfall, om man lägger den slutliga bestämmanderätten hos hovrätten och det sedan skall anföras besvär i någon form mot hovrättens beslut.

Herr NYQUIST (fp) kort genmäle:

Herr talman! Som jag sade har det i många sammanhang – i föregående utredningar, i propositionen och av reservanterna i utskottet – framhållits att domstolarna skall vara självständiga och att det på olika sätt skall ges garantier för detta. Det är ingen som helst diskussion på den punkten.

Vad jag har velat ge en bakgrund och förklaring till är den oro som man har märkt – den har kommit fram i artiklar, diskussioner och debatter i dessa frågor, och den har bl. a. tagit sig uttryck i att man ifrågasatt förslagställarnas motiv. Jag menar att den oron inte bara kan ha uppstått ur

luften, utan den har i stor utsträckning varit betingad av det sätt på vilket ärendet har handlagts.

När det gäller notarienämnden vill jag säga till herr Larfors att det självfallet inte är någonting som hindrar att man rent administrativt förlägger den i anslutning till domstolsverket. Notarienämnden kommer ju oavsett vilket förslag som bifalles att få samma sammansättning som f. n.

Herr LARFORS (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Nyquist säger att det har funnits en viss oro inför förslaget och att den har framkommit i vissa tidningsartiklar. Detta är i och för sig sant, men jag har uppfattat det så, att denna oro hyser man inom vissa begränsade kretsar, närmast sådana kretsar som är mycket nära knutna till domstolsväsendet. Det kan vara naturligt, eftersom man där är så att säga uppfostrad med det tidigare domstolsväsendet sådant det har varit hitintills. Men jag har inte märkt att det skulle ha framkommit någon större oro hos den breda allmänheten eller i pressdiskussionen utöver de ganska begränsade inlägg från fackkretsar som herr Nyquist återopade. Jag vet att det också inom domarkåren finns många som tycker att det är vettigt att tillskapa ett domstolsverk och som alltså inte hyser samma oro som herr Nyquist har talat om här.

När jag ändå har ordet vill jag något kommentera det särskilda yttrande som herr Nyquist nämnde i sitt inlägg. Jag vill framhålla att det råder fullständig enighet i utskottet om domstolsverkets principiella ställning och värnandet om domstolarnas självständighet och integritet i den dömande verksamheten. Det särskilda yttrandet kan ge en antydning om att så inte skulle vara förhållandet. I vart fall kan inga berättigade invändningar ur självständighetssynpunkt riktas mot de reservationer till utskottets betänkande som har avgivits av socialdemokraterna och vpk-ledamoten i utskottet.

Herr WINBERG (m):

Herr talman! Justitieukskottets ordförande fru Kristensson framhöll att det ställningstagande som vi skall göra i dag till förslaget om organisation av domstolsverket är det fjärde på lika många år som gäller detta verk, denna centralmyndighet för domstolsväsendet.

Något kortfattat och förenklat kan man väl säga att det vid de tidigare tillfällena för myndighetens del har gällt *om*, *var* och *när*. Med samma kortfattade uttryckssätt skulle man kunna säga att nu gäller det *hur*.

Som en röd tråd i debatten om en centralmyndighet för domstolsväsendet har gått farhågorna från många håll för att en sådan instans skulle, utan att det i och för sig behövt vara meningen, kunna innebära att man åsidosätter den viktiga och grundläggande principen om domstolarnas självständighet i deras dömande och rättstillämpande verksamhet.

Det har tidigare i dagens debatt påpekats att de tre icke-socialistiska partier, som 1972 var i minoritet men i dag företräder hälften av ledamöterna här i kammaren, reserverade sig mot beslutet 1972 om inrättandet av verket,

bl. a. på grund av principiella betänkligheter. Tillräckliga garantier saknades då för att självständigheten för domstolarna inte skulle kunna komma i fara genom inrättande av centralmyndigheten.

Domstolsverket bör enligt den nu föreliggande propositionen få ledande och samordnande funktioner samt ha rätt att meddela föreskrifter och anvisningar för domstolarnas verksamhet. Det är uppenbarligen i vad man kan kalla gränsområdet mellan dömande och administrativ verksamhet som problemen kan uppstå. Tillåts en förvaltningsmyndighet att ge föreskrifter och direktiv för domstolarnas sätt att arbeta, innebär det lätt att man också – i varje fall indirekt – påverkar eller kan påverka deras dömande verksamhet. Propositionen har här inte på ett tillfredsställande klart sätt markerat nödvändigheten av domstolarnas självständighet.

Emellertid innebär utskottets skrivning en uppstramning och en konkretisering i åtskilliga delar som betyder att självständighetsprincipen blir betydligt klarare fastlagd än i propositionen. Som framgår av motionen 1991 är vi ett antal företrädare för moderata samlingspartiet som har haft åtskilliga invändningar, både principiella och praktiska, mot propositionen.

Vi har i åtskilliga fall fått tillstyrkan till våra yrkanden av ett enhälligt utskott och i andra fall av majoriteten i utskottet. Med hänsyn till det och de principiella uttalanden som utskottet gör skall jag i dag inte ställa något avslagsyrkande. Vi får ta verket med de uppgifter som utskottet föreslår att det skall ha; dock bör den förbättring som ett bifall till de moderata reservationerna skulle innebära vidtas.

Jag vill emellertid påpeka att man kan hysa viss oro för den tendens till en ökad omfattning av verkets personalstyrka som kan spåras. När verket först nämndes – det var väl 1972 – talades det om 75 tjänster och nu föreslås 115 tjänster. Om den tendensen skall fortsätta är den något oroande.

I diskussionen om domstolarnas självständighet har det sagts vid några tillfällen, t. ex. av domstolsstyrelseutredningen, att det i sista hand ankommer på domstolarna själva att värna om sin rätt. Och i propositionen sägs att det i de enskilda frågorna till slut måste vara de tillämpande myndigheterna själva som ser till att gränserna för vad som anses vara förbehållet domstolarna inte överskrids. Jag vill nog där framhålla att det är utomordentligt viktigt att dessa gränser är klart angivna i lag och författning. Det *kan* – det behöver inte göra det men det kan – ställa sig svårt för en enskild domstol att hävda dessa principer i en tänkbar meningsmotsättning mot en central myndighet inom domstolsväsendet. Och det kan, om fasta gränser inte är uppdragna, också tänkas att olika domstolar kommer att ha en olika tillämpning.

Jag vill gärna, herr talman, stryka under ett påpekande som vi har gjort i vår motion, nämligen att den garanti från rättssäkerhetssynpunkt, som domstolarnas självständighet i förhållande till regering och allmänna förvaltningsorgan innebär, inte är till för domstolarnas egen skull utan det är för de enskilda medborgarna, den rättssökande allmänheten som den principen är så betydelsefull. De enskilda medborgarna skall inte behöva ha ens den minsta misstanke om att ovidkommande hänsyn tas vid måls

Onsdagen den
12 februari 1975

*Organisation av
domstolsverket,
m. m.*

och ärendens avgörande i domstolarna, att inga som helst direktiv på det ena eller andra sättet direkt eller indirekt skall kunna spela in från t. ex. politiska instanser eller förvaltningsmyndigheter.

Det har vid flera tillfällen under detta lagstiftningsarbets gång, bl. a. i dag av herr Larfors, pekats på det viktiga stadgande som finns i 11 kap. 2 § regeringsformen: "Ingen myndighet, ej heller riksdagen, får bestämma, hur domstol skall döma i det enskilda fallet eller hur domstol i övrigt skall tillämpa rättsregel i särskilt fall." Denna viktiga princip räcker emellertid inte för domstolarnas självständighet. Denna kan nämligen komma att naggas i kanten om centralmyndigheten får möjlighet att ge direktiv för hur domstolarna skall handlägga sina arbetsuppgifter och organisera sitt arbete. Det finns anledning att hänvisa till det ganska stora antal remissinstanser som här har uttryckt oro för att självständighetsprincipen inte skall bli garanterad.

Utskottet har emellertid nu gjort några viktiga uttalanden som stärker domstolarnas självständighet. Jag vill gärna uttala en uppskattning till utskottet i dess helhet och till fru ordföranden i första hand för den uppenbara förstärkning av domstolarnas ställning och självständighet som kommer till genom utskottets i denna del enhälliga skrivning.

Utskottet säger t. ex. att principen om självständighet för domstolarna ger domstolsverket en särställning i förhållande till andra centrala ämbetsverk och blir av avgörande betydelse när dess uppgifter skall fastläggas. Av myndighetens blivande instruktion skall det också enligt utskottet framgå att dess åliggande skall gälla enbart den administrativa verksamheten inom förvaltningsområdet. Och utskottet konkluderar att det här betyder att domstolsverkets inrättande framför allt innebär att domstolarna får möjlighet till kvalificerad service i frågor av det slag som hittills har handlagts av DON och att, vilket är väsentligt, något subordinationsförhållande av för svensk förvaltning sedvanlig modell inte skall komma till stånd.

Sistnämnda uttalande tror jag är väsentligt att ha i minnet t. ex. för domstolar när de kan komma att vid något tillfälle – vilket inte är så märkvärdigt – i konkreta frågor ha en annan mening än vad företrädare för domstolsverket har.

I samband därmed bör även noteras att utskottet har den meningen att domstolsverkets uppgifter beträffande disponeringen av personalen vid domstolarna begränsas till att avse den icke dömande personalen och att frågor om tjänstgöring för assessorer och fiskaler skall handläggas huvudsakligen i den ordning som nu sker. Det betyder t. ex. alltså att när det är fråga om att förordna om vissa tjänsters tillfälliga upprätthållande av assessorer och fiskaler, så är det hovrätten som skall ta ställning till det.

Jag vill också i det här sammanhanget nämna frågan om arbetsordningens utfärdande, som bl. a. herr Larfors var inne på. Herr Larfors antydde att man genom ett delegationsförfarande från verket – om man nu lägger uppgiften på verket – till hovrätten skulle uppnå ungefär samma resultat som om hovrätterna utfärdar arbetsordningen. Då vill jag påpeka att man här kommer in på ett subordinationsförhållande, eftersom en delegationsrätt

alltid innebär ett förfarande mellan en högre och en lägre myndighet; man ställer alltså verket ovanför hovrätterna.

Principerna om rättssäkerhet och effektivitet brukar ibland komma att stå emot varandra. Under det ganska långvariga arbetet att konstruera denna centralmyndighet har effektivitetsfrågan berörts ganska ofta, mera sällan frågan om rättssäkerheten. "Effektiv planering", "samordning av resurserna", "uppföljning av verksamheten" är uttryck som använts i samband med tillsättandet av domstolsverksutredningen. Målsättningen för verkets arbete skall enligt utredningen vara att se till att verksamheten bedrivs hos domstolarna rationellt och effektivt.

Jag vill gärna säga att jag inte har något emot att domstolarnas arbete bedrivs effektivt – tvärtom. Men effektivitetsprincipen får inte ställas fram så långt att omsorgen vid dömandet minskar, för då kan rättssäkerhetsprincipen komma att sättas åsido. Det är därför ganska viktigt när utskottet nu slår fast att myndigheten visserligen skall verka för att verksamheten bedrivs effektivt men att detta effektivitetskrav icke får drivas så långt att det kommer att inkräkta på det viktiga allmänna intresset av rättssäkerhetens upprätthållande.

Ett enigt utskott betonar alltså hur viktig rättssäkerhetsprincipen är, och jag tycker mig kunna spåra en viss skillnad i förhållande till propositionen i denna del. Såvitt jag kunnat se finner departementschefen inte ens ordet "rättssäkerhet" värt att nämnas.

Verket skall nu hjälpa till att skapa domstolar som arbetar effektivt i sin dömande verksamhet och är självständiga och för vilka allmänheten kan hysa förtroende. Effektivitetskravet blir heller inte någon motsats till kravet på rättssäkerhet när man som utskottet gör helt riktigt konstaterar att med effektivitet måste i första hand avses säkerhet i dömandet.

Låt mig slutligen, herr talman, få säga några ord om enskilda punkter i betänkandet.

Det är med utomordentligt stor tillfredsställelse jag noterar att utskottet vill behålla begreppet ting i rättegångsbalken. Jag kanske inte riktigt vill skriva under på utskottets uttryckssätt att det är en mindre redaktionell jämkning i rättegångsbalken man gör i förhållande till propositionen när man behåller namnet ting på sammanträden för huvudförhandling. Var och en som har det minsta sinne för rättshistoria vet vilken god tradition begreppet ting har i det svenska rättegångsväsendet. Bl. a. mot bakgrund av den mycket förnämliga nämndemannainstitution vi har i vårt land är det inte utan betydelse att begreppet ting behålls som benämning på domstolssammanträde som därigenom kan i vår moderna tid återspegla det historiska skeendet med domstolar, där en lagfaren domare tillsammans med kunniga och omdömesgilla folkvalda förtroendemän tolkar lagen.

När det gäller tjänsteförslagsnämnden tycker jag däremot inte att utskottet har kommit till någon särskilt god lösning. Som vi framhåller i motionen 1991 accepterar vi inrättandet av ett sådant organ som nämnden skall vara, ett officiellt organ vars beslut kan överklagas. Men anknytningen till domstolsverket genom att dess chef skall ingå i nämnden är enligt min mening

inte riktigt tillfredsställande. Utskottets förslag innebär någon förbättring i förhållande till propositionen, eftersom verkschefen enligt utskottets mening inte skall vara självskriven ordförande, vilket han skall vara enligt propositionen.

Jag vill här understryka vad fru Kristensson för en stund sedan sade i ett replikskifte med herr Larfors, nämligen att utskottsmajoritetens ändring av propositionen rimligen måste innebära att utskottsmajoriteten anser att verkschefen inte bör förordas till ordförande i nämnden. Det är såvitt jag kan se den enda möjliga tolkningen, om utskottets underkännande av departementschefens förslag skall ha någon reell innebörd.

Ett bifall till reservationen 4 av fru Kristensson och herr Schött skulle dock innebära ytterligare ett steg till förbättring, eftersom de uttryckligen hävdar att verkschefen inte under några omständigheter får vara ordförande i nämnden men däremot ledamot. Det mest klara markerandet av domstolarnas självständighet är dock enligt min mening att ingen av personalen vid verket får ingå i nämnden – varken chefen, ledamot av dess styrelse eller annan befattningshavare.

Viss risk kan också uppkomma för att de administrativa meriterna när det gäller sökande till domartjänst blir övervärderade i förhållande till skickligheten i dömandet, om verket genom sin chef får ett för starkt inflytande i tjänsteförslagsnämnden. Det är en intressant principiell fråga vilka färdigheter som skall tolkas in i begreppet förtjänst och skicklighet. Är det de administrativa färdigheterna eller skickligheten i dömandet? Eftersom justitieministern är här kunde det vara av värde att få höra hans synpunkter på denna fråga.

Jag kommer att rösta på reservationen 4, som jag tycker innebär en acceptabel kompromiss mellan olika synpunkter.

När det gäller administrationen av de allmänna advokatbyråerna vidhåller jag, som vi har skrivit i motionen, att det är principiellt fel att de skall administreras av en centralmyndighet för domstolsväsendet. Det kan ge intryck av att advokatbyråerna inte är fristående från och oberoende av domstolsorganisationen.

I övrigt har yrkandena i motionen 1991 tillstyrkts eller medfört förslag om tillkännagivanden för regeringen i en utsträckning som sällan tillkommer motioner här i kammaren. Kanske delvis av detta skäl tycker jag att det – med några undantag – är ett ganska bra betänkande som justitieukskottet har åstadkommit, särskilt med hänsyn till att underlaget varit en mindre tillfredsställande proposition.

I detta anförande instämde fru Lindquist (m).

Herr LARFORS (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Winberg kom tillbaka till frågan om garantierna för domstolens självständighet och integritet. Jag skall inte upprepa vad jag har sagt om detta tidigare i mitt inlägg och i mina repliker. Jag har försökt uttrycka mig så klart som möjligt, vilket också har skett både i propositionen

och i utskottsbetänkandet.

Men när man driver denna sak så pass hårt i princip att man ständigt ifrågasätter om domstolarna kommer att bli självständiga i framtiden, löper man kanske risken att skapa motsättningar och missförstånd där inga sådana finns. Man bör därför vara litet försiktig när man talar om dessa saker.

Beträffande tjänsteförslagsnämnden är det naturligt att herr Winberg inte tycker om det ställningstagande som utskottet har kommit fram till. När vi har stannat för att förorda att regeringen skall utse ordförande i nämnden, är det – som jag förut har sagt – inte för att utesluta generaldirektören från möjligheten att bli ordförande utan för att skapa en valfrihet. Jag kan här hänvisa till vad herr Nyquist sade i sitt inlägg.

När det gäller tjänsteförslagsnämndens sammansättning vill jag också erinra om att vi lever i ett demokratiskt samhälle och jag skulle personligen mycket väl kunna tänka mig att även annan personal inom domstolsväsendet än just domarna i framtiden kommer att göra sina krav gällande på representation i tjänsteförslagsnämnden. En sådan utveckling kan ligga i tiden.

Till slut kan jag gott instämma i vad herr Winberg sade om traditionen och att bibehålla ordet ting i lagtexten. Jag instämmer också i de vackra orden om det folkvalda inslaget i våra häradsrätter. Även jag tycker om traditioner, och därför vill jag behålla ordet ting i lagtexten.

Herr WINBERG (m) kort genmäle:

Herr talman! Vad först gäller självständigheten för domstolarna så tror jag till skillnad mot herr Larfors att den inte kan betonas tillräckligt ofta. Jag tycker att det är utomordentligt väsentligt att försöka så långt det går få fram en skillnad mellan verkets administrativa uppgifter och de uppgifter både av administrativ art och av dömande art som vi vill skall ligga kvar hos domstolarna, bl. a. för att markera självständigheten.

Beträffande ordförandeskapet i tjänsteförslagsnämnden föreslås i propositionen att verkschefen skall vara självskriven ordförande. Utskottsmajoriteten godtar inte det utan säger att regeringen skall utse ordförande bland ledamöterna, och bland dem finns då också verkschefen. Men skall detta ha någon reell innebörd, i varje fall nu när det hela så att säga skall komma i gång, måste det innebära ett avståndstagande från det förslag som framlagts i propositionen om att verkschefen skall vara ordförande. Annars betyder det ju ingenting att utskottet tar bort ordet "självskriven".

Herr LARFORS (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Winberg sade att han i motsats till mig inte tillräckligt ofta kunde understryka självklarheten i domstolarnas självständighet. Jag tror att herr Winberg och jag är överens om att det skall råda självständighet för domstolarna, men det behöver vi inte stå här och tycka något om. Det finns klart utsagt i regeringsformen.

Vad vi kan ha skiljaktiga meningar om är väl hur ofta man skall upprepa detta. En sanning blir inte sannare därför att man säger den många gånger. Man kan påminna om den, men den blir inte sannare för den skull, och

jag tycker nog att det har påmints så mycket om domstolarnas självständighet nu att det bör stå klart vad vi menar.

Herr justitieministern GEIJER:

Herr talman! Jag måste tyvärr konstatera att man på flera håll velat missuppfatta regeringens inställning i den nu behandlade frågan. Man har trott att regeringens mening varit att skaffa sig inflytande över domstolarnas judiciella verksamhet genom att inrätta en central administrativ myndighet. Jag vet inte var man har fått detta ifrån, i varje fall inte från propositionen som riksdagen nu skall ta ställning till. Den som läser propositionen kan inte finna att regeringen har för avsikt att genom administrationsreformen träda domstolarnas självständighet för när. Det görs däremot gällande i vissa motioner, men jag vet inte vad det beror på.

Jag har aldrig hört att regeringen fått kritik för att lägga sig i domstolarnas judiciella verksamhet. Tvärtom har man i interpellationer o. d. frågat mig varför jag inte ser till ett och annat inom domstolsväsendet. I går diskuterade vi här en interpellation som delvis gällde hur en viss typ av mål internt skall prioriteras inom domstolarna. Senare i denna vecka kommer jag att besvara en interpellation som bl. a. berör frågor om inkallande av polismän att vittna inför domstol. Nej, ingen kan påstå att regeringen visar tendenser att lägga sig i domstolarnas judiciella verksamhet. Propositionen innebär inte – det vill jag understryka – att domstolsverket skall bli ett instrument för inblandning i domstolarnas judiciella verksamhet. Den som bara läser motionerna kan få den uppfattningen, men det beror inte på innehållet i propositionen. Motionärerna har i viktiga avseenden läst propositionen slarvigt och sett spöken som inte finns.

Så några ord om en detaljfråga. Herr Winberg har berört personalbehovet inom det nya verket och sagt att vi har nu föreslagit ett betydligt större antal personer än vad som nämdes 1972. Jag vill bara lämna herr Winberg den upplysningen att orsaken till att det behövs ett större antal personer än vad vi förmodade 1972 sammanhänger med den rättshjälpsorganisation som numera tillkommit.

Domstolarna är ju inte till för sig själva, utan de skall tjäna vårt samhälle. Vi skall vara tacksamma för den höga kvalitativa standard som våra domstolar har och det förtroende som de åtnjuter bland medborgarna. För att domstolarna skall få ägna sig åt sina huvudsakliga uppgifter behöver de de tjänster som domstolsverket kommer att lämna dem. De domstolsanställda kommer också att ha stora fördelar av en myndighet med sakkunskap på så viktiga områden som personalvård och arbetsrättslig lagstiftning. Medborgare som behöver domstolarnas tjänster kommer också att ha stor fördel av ett domstolsväsende som effektivt kan utnyttja de resurser som riksdagen ställer till förfogande.

Fru KRISTENSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr justitieministern gjorde gällande att det fanns de som hade velat missuppfatta regeringen och menat att regeringen nu tänker för-

söka skaffa sig ett inflytande i den dömande verksamheten. Herr justitieministern sade att missuppfattningen kan i varje fall inte bero på propositionen. Som jag ser det har väl ingen velat tolka in i propositionen så långtgående åsikter som vad herr statsrådet påstod att vissa kritiker hade gjort. Men den kritik som vi – och jag tycker med all rätt – har riktat mot propositionen beror ju på att propositionen inte är tillräckligt klarläggande. Vi har menat, och fått stöd i denna åsikt från många remissinstanser, att på ett så här viktigt område är det utomordentligt angeläget att man så långt möjligt klarlägger gränserna mellan den administrativa och den judiciella verksamheten.

Det är inte så, herr talman, att vi har läst propositionen slarvigt och sett spöken som inte finns. Jag vill bara i korthet i den mån tiden räcker till ändå sammanfatta de ändringar och klarlägganden som utskottet i enighet har ansett sig böra göra.

Vi tycker det är anmärkningsvärt att propositionen inte tar avstånd från domstolsstyrelseutredningens uppfattning att en gränsdragning mellan dömande och administrativ verksamhet skulle vara meningslös. Propositionen säger i stället att domstolsverket skall få samma ställning som vilka centrala förvaltningsmyndigheter som helst med ledande och styrande funktioner inom verksamheten. I utskottet säger vi gentemot detta att det skall inte finnas något subordinationsförhållande mellan domstolsverket och domstolarna. Vi klargör att i instruktionen för verket måste klart sägas ifrån att verket enbart får syssla med administrativa frågor.

I propositionen sägs det att det kan vara lämpligt att verket inte får lägga sig i fördelningen av mål mellan enskilda domare. I utskottet klargör vi att detta skall uttryckligen undantas från verkets kompetensområde.

I propositionens sägs det att verksamheten skall bedrivas effektivt och rationellt. Med rationellt menas då, om man får tro propositionen, också snabbhet i avgörandet. Utskottet säger att med effektivitet menar vi säkerhet i dömandet, som vi sätter före kravet på snabbhet i handläggningen.

Utskottet föreslår i motsats till propositionen att tjänsteförslagsnämnden skall få ställning som fristående organ.

Utskottet föreslår i motsats till propositionen att all rättsbildad personal skall undantas från verkets kompetensområde.

Herr talman! Det jag här har hunnit nämna tyder ändå på att det är ganska väsentliga frågor som är oklara eller felaktigt lösta i propositionen.

Herr WINBERG (m) kort genmäle:

Herr talman! För att inte ta upp tiden i onödan vill jag först säga att jag ställer mig helt bakom de preciseringar som fru Kristensson nu har gjort när det gäller relationen mellan propositionen och utskottsbetänkandet.

Justitieministern kritiserade innehållet i en del motioner utan att närmare utveckla kritiken. Eftersom jag tillsammans med några kamrater inom moderata samlingspartiet har väckt en ganska lång motion kan jag anta att det delvis var den motionen han kritiserade. Låt mig då bara påpeka att – som jag sade i mitt första inlägg – vi har fått gehör i utskottet för yrkanden

i denna motion i en utsträckning som är mycket ovanligt för motioner här i riksdagen. Och det har skett åtskilliga tillkännagivanden till regeringen beträffande förslag i vår motion. Detta tyder väl ändå på, herr statsråd, att det finns en hel del att anmärka på i propositionen?

Herr justitieministern GEIJER:

Herr talman! I frågor av den här arten kan man givetvis ha olika meningar om utformningen och ha goda grunder för både den ena och den andra uppfattningen. Man måste finna en lösning som från de egna utgångspunkterna är den mest praktiska och lämpliga. Det är inte det som jag i mitt anförande ville rikta mig mot – att utskottet på vissa punkter har haft en annan uppfattning än den som har kommit till uttryck i propositionen. Vid sidan av dessa sakliga invändningar, som naturligtvis alltid kan framställas, har man emellertid, inte så mycket här i kammaren som fastmer i den allmänna debatten, velat misstänkliggöra själva syftet med inrättandet av detta domstolsverk. Det var det jag vände mig mot. Och jag tänkte inte i första hand på fru Kristensson i mitt anförande – det kanske jag kan tillägga.

Fru KRISTENSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Det var synd. Jag tror alltid att justitieministern i första hand tänker på mig.

Jag ser inte de här frågorna som enbart praktiska frågor och lämplighetsfrågor, utan jag ser dem i första hand som principiella frågor. Det är därför vi lägger så stor vikt vid att de får en sådan lösning att oklarheter inte kan uppkomma. Med utgångspunkt från propositionens bedömning att om det till äventyrs skulle uppstå oklarheter ankommer det på domstolarna själva att värna om den grundlagsfästa självständigheten tycker jag, herr talman, att propositionen bort vara så klarläggande som möjligt.

Jag är glad att höra att justitieministern inte har någonting att invända mot de förtydliganden som utskottet har gjort. Ett så klarläggande beslut som möjligt krävs för att undvika att domstolarna kommer i den verkligt olyckliga situationen att själva behöva värna om den grundlagsfästa självständighet som rimligen bör komma till ett så tydligt uttryck som möjligt i riksdagsbeslutet.

Herr justitieministern GEIJER:

Herr talman! Jag sade att jag inte riktade mig mot de invändningar utskottet har gjort mot propositionen, men jag vill för tydlighets skull säga att det ju inte betyder att jag delar dem. Givetvis kommer jag att lojalt följa det beslut som riksdagen fattar, men fru Kristensson får inte dra den slutsatsen av mitt anförande att jag på alla punkter menar att de ändringar som utskottet gjort överensstämmer med min uppfattning.

Herr PETERSSON i Västerås (vpk):

Herr talman! Jag har deltagit i reservationerna 1, 2, 3 och 5 tillsammans med socialdemokraterna i utskottet. Det har inte skett av partitaktiska skäl

utan av rent förnuftsmässiga.

Vi har inom vänsterpartiet kommunisterna en positiv inställning till den rättshjälpsreform som riksdagen nyligen har beslutat om. Den gör det lättare för vanliga människor att begagna sig av lagliga rättigheter. Vi betraktar också inrättandet av domstolsverket som en nödvändig uppföljning av den reformen. Någon central instans måste organisatoriskt hålla i det hela.

Från borgerligt håll har man försökt att genom motioner och förhållningstaktik försena den organisatoriska uppföljningen av reformen. När inte det har lyckats försöker man på olika sätt förhindra eller begränsa det nyinrättade verkets inflytande över rättskipningen.

Såvitt jag kan förstå handlar det om bl. a. huruvida domare och domstolstjänstemän skall få bestämma efter eget huvud när det gäller arbetsordningar och andra sådana viktiga ting. Vi anser att det här gäller att komma fram till så rationella arbetsordningar som möjligt utan att eftersätta kravet på största möjliga rättstrygghet. Får vi nu ett domstolsverk med en parlamentarisk ledning och en styrelse med inslag av lekmän inger detta förtroende. Jag vill inte påstå att vi har något obegränsat förtroende för vare sig statliga verk eller lekmanastyrelser, men i det här sammanhanget anser vi dem vara betydligt mer förtroendeingivande än domar- och tjänstemannavälde ute i tingsrätterna.

Såvitt vi kan förstå vill de borgerliga på olika sätt ha kvar de höga tjänstemännens hierarki och exklusiva rättigheter, med tingsrätterna som egna små riken. Den möjligheten bör begränsas och försvinna, och det är också skälet till att vi stödjer reservationerna. Inom alla områden i samhällslivet finns det konservativa tendenser – självfallet också när det gäller domstolsverksamheten.

Vi har på de flesta andra områden centrala verk som är chefsmyndigheter över regionala. Vi ser inget skäl till att inte ha ett sådant centralt organ också i fråga om domstolsverksamheten, och då måste även detta organ ha en samordnande och ledande funktion. Vinsten är bl. a. att kunna ta del av rationaliseringsvinster, slippa ifrån en del dubbelarbete och kunna effektivisera verksamheten inom ett viktigt område.

Jag tänker inte gå in på alla detaljer i betänkandet, men en av de frågor som har diskuterats är frågan om antalet nämndemän. Det är stora skillnader i dag mellan olika tingsrätter beträffande nämndemän. Vi har svårt att förstå motiveringen för en ordning som gör att dessa skillnader befaras bli kvar även i fortsättningen. Däremot kan man genom det nya domstolsverket komma fram till någorlunda enhetlighet.

Arbetsordningen vid hovrätterna har också varit ett diskussionsämne. Departementschefen har föreslagit att domstolsverket skall ha den yttersta bestämmanderätten. Det betyder inte att domstolsverket i detalj skall fastställa arbetsordningen. I förslaget betonas att det handlar om de allmänna riktlinjerna och ingenting mer. Detta måste vara principiellt riktigt om domstolsverkets inrättande också syftar till effektivisering och bättre utnyttjande av materiella och personella resurser. Från borgerligt håll har man använt argumentet att detta handlar om ingrepp i domstolarnas självständighet

Nr 20

Ondsdagen den
12 februari 1975

*Organisation av
domstolsverket,
m. m.*

Onsdagen den
12 februari 1975

*Organisation av
domstolsverket,
m. m.*

när det gäller den dömande verksamheten. Men det handlar ju om administrativa och effektivitetshöjande åtgärder och inte om intramp i den dömande verksamheten.

Vi tycker alltså att det är logiskt att centralmyndighetsfunktionerna för rättshjälpsområdet överförs till domstolsverket. Det är en naturlig uppföljning av bl. a. rättshjälpsreformen och en modernisering av det rättsliga maskineriet.

Herr talman! Jag instämmer i bifallsyrkandena till reservationerna 1, 2, 3 och 5, och i övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkterna 1 och 2

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av fröken Mattsson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Larfors begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller justitieutskottets hemställan i betänkandet nr 1 punkten 3 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av fröken Mattson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 157
Nej - 156
Avstår - 1

Punkten 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av fröken Mattson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Larfors begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller justitieutskottets hemställan i betänkandet nr 1 punkten 4 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av fröken Mattson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 157
Nej - 156
Avstår - 1

Punkten 5

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av fröken Mattson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Larfors begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller justitieutskottets hemställan i betänkandet nr 1 punkten 6 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av fröken Mattson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 157
Nej - 156
Avstår - 1

Punkten 7

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 8

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av fru Kristensson och herr Schött, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Kristensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller justitieutskottets hemställan i betänkandet nr 1 punkten 8 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av fru Kristensson och herr Schött.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Kristensson begärde röst-

Onsdagen den
12 februari 1975

*Organisation av
domstolsverket,
m. m.*

räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 267
Nej - 46
Avstår - 1

Punkten 9

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 10

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av fröken Mattson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Larfors begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller justitieutskottets hemställan i betänkandet nr 1 punkten 10 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av fröken Mattson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 157
Nej - 156
Avstår - 1

Punkten 11

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 6 av fru Kristensson och herr Schött, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Kristensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller justitieutskottets hemställan i betänkandet nr 1 punkten 11 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 6 av fru Kristensson och herr Schött.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Kristensson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 267
Nej - 44
Avstår - 3

Punkterna 12 och 13

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 14

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 7 av fru Kristensson och herr Schött, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Kristensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller justitieutskottets hemställan i betänkandet nr 1 punkten 14 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 av fru Kristensson och herr Schött.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Kristensson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 268
Nej - 45
Avstår - 1

Punkterna 15-20

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 5 Föredrogs

Utbildningsutskottets betänkande

Nr 1 med anledning av propositionen 1975:2 med förslag om tilläggsstat

II till riksstaten för budgetåret 1974/75 såvitt gäller atomforskning

Trafikutskottets betänkande

Nr 3 med anledning av propositionen 1975:2 med förslag om tilläggsstat

II till riksstaten för budgetåret 1974/75 såvitt avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

§ 6 Meddelande om ändrad tidpunkt för finansdebatten

Herr TALMANNEN:

Finansdebatten, som enligt den preliminära tidsplanen skulle äga rum onsdagen den 5 mars med eventuell fortsättning torsdagen den 6 mars, kommer att uppskjutas en vecka och tar sin början onsdagen den 12 mars kl. 10.00.

Nr 20

Onsdagen den
12 februari 1975

*Meddelande om
ändrad tidpunkt för
finansdebatten*

Nr 20

Onsdagen den
12 februari 1975

*Meddelande om
fråga*

§ 7 Anmäldes och bordlades

Proposition

Nr 17 angående meddelande av lokala sjötrafikföreskrifter

§ 8 Meddelande om fråga

Meddelades att följande fråga framställdes

den 12 februari

Nr 78 av fru *af Ugglas* (m) till herr utbildningsministern om bevarande av förutvarande Kronobageriet på Östermalm i Stockholm:

Byggnadsstyrelsen begärde i skrivelse till regeringen den 26 juli 1974 byggnadsuppdrag för f. d. Kronobageriet på Östermalm i Stockholm, syftande till att där iordningställa nya lokaler för fyra olika musikhistoriska institutioner.

Under sommaren och hösten har förekommit häftig presskritik mot det uppgjorda förslaget. Även en rad sakkunniga protesterar mot planerna. Kritiken avser främst ersättandet av byggnadens trästomme med betongkonstruktioner samt riskerna i samband med en nödvändig permanent luftfuktning.

Är utbildningsministern beredd att ge Kronobageriet en alternativ användning som bevarar den unika byggnaden?

§ 9 Kammaren åtskildes kl. 12.36.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert